

Rozhovor s ministrom obrany **MARTINOM GLVÁČOM**

OLYMPIÁDA: doba bronzová

Pri Hrone to opäť dunelo

Na 7. ročníku čoraz populárnejších Bojov o riekú Hron v Starom Tekove sa zúčastnilo vyše 400 účinkujúcich, ktorí takmer 15 000 návštevníkom predviedli vernú kópiu bojov, ktoré sa na tomto úseku frontu odohrávali v marci 1945.

Pevné obranné postavenia nemeckého Wehrmachtu vydržali nápor útočiacich vojsk až do 25. marca. V tento deň Červená armáda podporovaná rumunskými jednotkami prelomila pri Starom Tekove nemecké línie a v rámci bratislavsko - brnianskej operácie začala oslobodzovať územie od Hronu po Dunaj smerom na moravskú metropolu. Tak ako v roku 1945, aj 28. júla sa pri Starom Tekove ozývala mohutná kanonáda, ktorú mali na svedomí špičkoví policajní a vojenský pyrotechnici. Za imitáciu delostreleckej paľby zožali obrovský potlesk. Ten sa ušiel aj osádkam štyroch tankov T-34, ktoré boli nasadené v záverečnej fáze ukážok.

Celodňové podujatie pri Hrone svojimi ukážkami spestrili príslušníci Policajného zboru SR a členovia Slovenského klubu 1. prieskumného práporu. Osviežením bola aj prvá verejná prezentácia finalistiek Miss Army Slovensko.

Text: Miroslav Minár
Foto: Vojtech Hučko

Milí čitatelia,

do rúk sa vám dostáva ďalšie číslo časopisu OBRANA. Teší ma, že som dostala príležitosť sa vám prihovoriť v jeho úvodníku.

V posledných dňoch sme boli svedkami úspechov našich športovcov na XXX. Letných olympijských hrách v Londýne. S napätím sme sledovali záverečnú jazdu nášho vodáka Michala Martikána. A právom sme na neho hrdí, keďže ide o nášho armádneho športovca z Dukly Banská Bystrica. Ďakujeme! Hoci po záverečnej jazde sme na Michalovej tvári nevideli nadšenie a aj on sám priznal, že by bol radšej namiesto bronzu získal zlato. Tu je však namieste poznámka, že nie vždy sú podmienky, v ktorých sa naši reprezentanti pripravujú vyhovujúce, a predsa dokážu získavať pre Slovensko cenné kovy. Naozaj obdivuhodné!

V rezorte obrany som už niekoľko týždňov. Najčastejšou témou medzi zamestnancami, vojakmi, je téma výsluhových dôchodkov. Dalo by sa argumentovať, že nie je fér meniť podmienky „za behu“, no na strane druhej je potrebné spoločne hľadať riešenia pre udržateľnosť systému výsluhových dôchodkov. Ak to neurobíme, systém skolabuje.

Problémy v sociálnom zabezpečení vojakov nie sú ľahostajné ani ministrom obrany Martinovi Glváčovi. Vedenie rezortu vie o vašich názoroch aj prostredníctvom diskusie na intranetovom Fóre, ktorú sme spustili začiatkom mesiaca. Aj preto v tomto čísle OBRANY publikujeme rozhovor s ministrom, ktorý sa snaží vysvetliť prečo a za akú cenu je potrebné niektoré zmeny v sociálnom systéme zaviesť.

Tretou témou, ktorá prestupuje septembrovým číslom OBRANY je vojenské školstvo. V čom sú jeho najväčšie rezervy? Prečo sa v návrhu novely školského zákona, ktorú predkladali ministri školstva a vnútra neriešilo postavenie AOS v Liptovskom Mikuláši? Činnosť Akadémie ozbrojených síl primárne financuje rezort obrany. V súčasnosti je to už „len“ zhruba 50 až 55 % z celkového objemu. Odkiaľ sa darí získavať zostávajúcu polovicu peňazí? Tomu všetkému je venovaná analýza súčasného stavu vojenského školstva na Slovensku a osobitne inštitúcie, ktorej „predseda“ jej rektor brigádny generál Boris Ďurkech.

Prijemné čítanie.

Martina Balleková

Martina Balleková,
hovorkyňa MO SR

Na obálke: Michal Martikán si vypádlol piatu olympijskú medailu. Tentoraz bronzovú... • Foto: TASR

2 Boje o rieku Hron

4 Chaos výsluhových dôchodkov

6

**6 Rozhovor s ministrom obrany
Martinom Glváčom**

10 Vojenské školstvo na Slovensku

19 Mi-171 pre Srí Lanku

**20 Farnborough International Airshow
2012**

**24 Veľký kaliber kybernetických
zbraní**

**26 Naše a od susedov: Transportné
vrtuľníky**

32 Pútnici v uniformách

34 Letná Olympiáda: doba bronzová

36 Slovenské piesky 2012

39 Najlepšia vojenská pesnička

39

45 Dávky výsluhového zabezpečenia

Nájdete nás aj na internetových adresách www.mosr.sk/obrana/ a www.mosr.sk/ebulletin/

Informácie o distribúcii OBRANY vám poskytneme na e-mailovej adrese obrana@mod.gov.sk

Mesačník Ministerstva obrany SR, založený v Clevelande (USA) 1914, obnovený v Bratislave v roku 1993 • Ročník XX • č. 9/2012 • Redakčná uzávierka 20. 8. 2012 • Do výroby zadané 24. 8. 2012 • Vydavateľ: Ministerstvo obrany SR Komunikačný a tlačový odbor • Šéfredaktor: PhDr. Pavol VITKO, tel.: 0960 31 30 72, 0903 820 847 e-mail: pavol.vitko@mod.gov.sk • Zástupca šéfredaktora: PhDr. Miloslav ŠČEPKA, tel.: 0960 31 29 45, 0903 820 996, e-mail: miloslav.scepka@mod.gov.sk • Redaktor: Jozef ŽIAK, plukovník v zálohe, tel.: 0960 33 83 52, 0903 820 194, e-mail: jozef.ziak@mil.sk • Vedúca vydania a jazyková úprava: Ing. Eleónora BUJÁČKOVÁ, tel.: 0960 31 30 54, e-mail: eleonora.bujackova@mod.gov.sk • Fotograf a fotoeditor: Mgr. Ivan KELEMENT, tel.: 0960 31 28 06, 0903 820 698, e-mail: ivan.kelement@mod.gov.sk • Tajomníčka redakcie: Mgr. Milena SLEZÁKOVÁ, tel.: 0960 31 29 84, fax: 0960 31 25 20, e-mail: milena.slezakova@mod.gov.sk • Grafická úprava: kapitán Ing. Otakar HRABÁK, Ivana MIŠKOLCIOVÁ, Lýdia ŠEVČÍKOVÁ, 5. kartoreprodukčná základňa Nemšová • Adresa redakcie: Mesačník OBRANA, Komunikačný odbor MO SR, Kutuzovova 8, 832 47 Bratislava, e-mail: obrana@mod.gov.sk, www.mosr.sk/obrana • Tlač: 5. kartoreprodukčná základňa Nemšová • © Ministerstvo obrany SR, EČ 41208, ISSN 1336-1910.

Chaos výsluhových dôchodkov

Asi to nie je práve politicky korektné priznať, ale faktom je, že taký chaos, aký panuje vo vojenských penzijných systémoch (systémoch výsluhových dôchodkov) v Európe, sa len tak ľahko nenájde!

Kedže ekonomické (a demografické) problémy netrápia len Slovensko a slovenský rozpočet, vojenské penzijné systémy prechádzajú väčšou či menšou transformáciou v mnohých štátoch Európy – a treba povedať, že zväčša nie v prospech výsluhových dôchodcov. V mnohých krajinách sa dôchodky prepočítavajú a redukujú, v iných sa výplata dôchodkov oneskoruje o celé týždne či mesiace. A vzhľadom na to, že z úrovne Európskej únie sa nepodnikajú žiadne kroky na synchronizáciu penzijných systémov, zákonite sa nožnice rozdielov medzi členskými štátmi roztvárajú.

Kým v niektorých členských štátoch odvádzajú aktívni vojaci príspevky do systému, z ktorého sa potom vyplácajú dôchodky pre výsluhových dôchodcov, v iných systémoch si vojaci „sporia“ (odkladajú časť zo mzdy) na dôchodok už počas aktívnej služby; a v ďalších krajinách je časť výsluhových dôchodkov splatná v nepenažnej forme – napríklad vo forme zľaveného bývania v domovoch dôchodcov.

Rozdiely sú tiež v počte odslúžených rokov potrebných na vznik nároku na dôchodok, ale aj vo vekovej hranici odchodu

V Španielsku sa vojenský výsluhový dôchodcovia nesmú zamestnať vo verejnom či v súkromnom sektore – môžu však pracovať zadarmo.

do dôchodku (niekde závislom od dosiahnutej hodnoty).

Experti z Európskej organizácie vojenských asociácií (EUROMIL) minulý rok porovnávali vojenské penzijné systémy zavedené v šiestich štátoch Európy – v Maďarsku, Írsku, Poľsku, Španielsku, vo Švédsku a v Holandsku – a dospeli k niektorým (pre nás) zaujímavým poznatkom. Napríklad kým v prvých piatich menovaných krajinách sa výsluhové dôchodky vyplácajú zo štátnych peňazí (štátny penzijný účet, resp. osobitné účty ministerstiev obrany), v Holandsku je na vojenskú

penziu zriadený súkromný penzijný fond (ABP), v ktorom sa peniaze zhodnocujú kapitálovými investíciami.

Podobne ako u nás, aj v Maďarsku, Španielsku, vo Švédsku a v Holandsku platia vojaci v aktívnej službe odvody do systému penzijného zabezpečenia; v Írsku tento inštitút zaviedli len v minulom roku a v Poľsku aktívni vojaci tento odvod nemajú. Ani v otázke zdaňovania výsluhových dôchodkov nie sú systémy v porovnávaných krajinách kompatibilné: jedine u našich južných susedov dôchodky zdaňované nie sú, v ostatných piatich krajinách – v Španielsku, Švédsku, Holandsku, Poľsku a Írsku – sú výsluhové dôchodky zaťažované daňou z príjmu, pričom v Španielsku je navyše táto daň progresívna (percento dane závisí od výšky dôchodku).

Azda najdiametrálnejšie rozdiely medzi porovnávanými krajinami sú v otázke výpočtu výšky výsluhového dôchodku, resp. vo faktoroch, ktoré ovplyvňujú tento výpočet. Najjednoduchší systém má Maďarsko, kde sa výška dôchodku odvíja od priemerneho ročného príjmu v poslednom roku aktívnej služby. Podobne je to aj v Írsku, kde sa dôchodok viaže na poslednú hod-

nosť, ktorú však vojak musel dosiahnuť najmenej jeden rok pred odchodom do dôchodku. Pomerne komplikovaný výpočet majú vo svojom systéme zavedený v Poľsku: dôchodok závisí od dĺžky služby a poslednej funkcie, ktorú vojak zastával. Vojak môže odísť do dôchodku po 15 rokoch služby s dôchodkom rovnajúcim sa 40 % svojho posledného príjmu. Každým ďalším rokom aktívnej služby sa jeho penzia zvyšuje o 2,6 %, maximálne však do výšky 75 % základu, ktorý je možné dosiahnuť po 29 rokoch aktívnej služby. Špeciálne príplatky sú každoročne priznávané bývalým príslušníkom leteckých síl, námorných síl, potápačom a členom protiteroristických jednotiek. V Holandsku je výpočet dôchodku ešte zložitejší, pretože o. i. zahŕňa aj koncoročný príplatok, dovolenkový príspevok, osobitné príspevky na ošetrovanie u lekárov a zubárov atď.

V Maďarsku je aj obmedzený súbeh zamestnaneckého príjmu a výsluhového dôchodku – to znamená, že v momente, keď sa výsluhový dôchodca zamestná, stráca nárok na výsluhový dôchodok za predpokladu, že jeho mzda je vyššia ako 1,5-násobok minimálnej mzdy stanovenej v zákone. Podobne aj v Írsku, kde je hranica príjmu, pri ktorej ešte nedochá-

Zo šiestich európskych krajín, ktoré majú vojenské penzijné systémy, jedine u našich južných susedov dôchodky zdaňované nie sú. V Španielsku, vo Švédsku, v Holandsku, Poľsku a Írsku sú výsluhové dôchodky zaťažené daňou z príjmu, pričom v Španielsku je táto daň progresívna (percento dane závisí od výšky dôchodku).

dza k úprave dôchodku, stanovená na 70 % priemernej mzdy v krajine. Lenže ak výsluhový dôchodca zarába v rozmedzí 0,7 až 1,3-násobku priemernej mzdy v hospodárstve, jeho dôchodok sa zníži o 24 %; ak jeho mzda prevýši 1,3-násobku, o dôchodok prichádza úplne. V Španielsku sa vojenský výsluhový dôchodcovia nesmú zamestnať vo verejnom či v súkromnom sektore – môžu však pracovať zadarmo. Jedine holandský systém súbeh nerieši, resp. neobmedzuje dôchodcom vedľajšie príjmy.

Povedané parafrázou okrídleného sloganu: Európu obchádza strašidlo, strašidlo chaosu penzijných systémov vo všeobecnosti, a vojenských penzijných systémov osobitne. Univerzálne platné riešenie očividne neexistuje, v každej krajine sa pokúšajú o experimentovanie podľa vlastných pravidiel (vo Švédsku napríklad neexistuje osobitný penzijný systém pre vojakov, tí sú súčasťou bežného systému sociálneho poistenia). Najlepšie by azda bolo aplikovať tie najlepšie skúsenosti z iných krajín pri zachovaní našich národných špecifik. Ale to je, žiaľ, čistá utópia.

Text: Peter Susko
Foto: Obrana, AP

Martin Glváč:

Niet pre mňa inej priority, ako zabezpečenie základných potrieb vojakov

Text: Peter Susko, Pavol Vitko
Foto: Ivan Kelement

Ministerstvo obrany stojí pred zaťažkavacou skúškou: z už aj tak dosť priškrteného rozpočtu bude potrebné ušetriť ešte ďalšie milióny. Dá sa to ešte? Ďalšie škrtby budú mať určite dopad na chod rezortu i na postavenie osobitného účtu, z ktorého sú vyplácané výsluhové dôchodky vojakov. Ako vidí tieto a ďalšie otvorené otázky v rezorte jeho šéf – minister obrany Martin Glváč?

V čom sú podľa vás najväčšie výzvy, ktoré stoja pred MO SR a pred vami osobne v najbližších štyroch rokoch? Aký je ideálny stav, v ktorom by ste chceli vidieť rezort obrany?

Ideálny stav je taký, v ktorom majú všetci všetko, nikomu nič nechýba, nikto nemusí robiť kompromisy, každý je spokojný. Asi preto sa slovíčko „ideál“ zvyčajne spája so slovom „vysnívaný“. Nanešťastie, žijeme v krutej realite, v ktorej je všetko – a teda aj napĺňanie očakávaní vojakov a zamestnancov rezortu obrany – limitované možnosťami pokladne. V našom prípade štátnej pokladne, v ktorej len na tento rok, ako vieme, chýba 120 miliónov... Čiže ideálny stav by bol taký, v ktorom by som ja, ako minister obrany, mohol predložiť na vládu požiadavku na 2 % z HDP, tak ako to od nás chce NATO, a kolegovia by mi na to prikývli. To však zrejme v najbližších dvoch rokoch nehrozí. A to je aj prvá výzva, ktorú som si postavil: nájsť spôsob, ako financovať aspoň základné potreby vojakov, ušetriť kde sa ešte dá, a rezervy obratom vrátiť na – obrazne povedané – nakŕmenie tých najhladnejších krkov v rezorte. Druhou výzvou je nastaviť systém sociálneho zabezpečenia vojakov tak, aby existoval a fungoval aj po piatich, desiatich či dvadsiatich rokoch. To, čo robíme teraz v súvislosti s úpravou výsluhových dôchodkov, je len vrchol ľadovca, nasledovať budú – lebo musia! – aj ďalšie kroky, ako je úprava zákona o sociálnom zabezpečení vojakov, zákon o štátnej službe profesionálnych vojakov a celý rad ďalších opatrení. No a do tretice, želim si, aby sa zoštiehľený a sociálne stabilizovaný rezort pod mojím vedením pripravil na nové hrozby, o ktorých sa zatiaľ veľa nehovorí – napríklad cyberterorizmus, či ekoterorizmus.

Aké sú vaše priority na najbližší rok - dva? Ak sa podarí nájsť finančné rezervy, do čoho mienite investovať najprv?

Do techniky a do výstroja ozbrojených síl. A vojaci to veľmi dobre vedia, že pre mňa niet inej priority, ako zabezpečenie ich základných potrieb.

Čo konkrétne?

Napríklad kolesová technika – prvé lastovičky už v tomto smere sú: podarilo sa nám presunúť nejaké peniaze z iných častí rozpočtu rezortu a nakúpiť napríklad 30 nových malých terénnych

automobilov (ako náhradu za staré UAZy), ktoré už vojaci prevzali. Ďalšie peniaze chceme vyčleniť na výmenu radarov, ktoré sú na konci svojej technickej životnosti. Zvažujeme aj investovať do dlhodobého chýbajúcich poľných rovnošiat či do náhradných dielov na leteckú techniku.

Čakajú nás po rokoch transformácií, redukcii či nových koncepcií ďalšie zmeny, ktoré by opätovne mohli „rozkývať“ organizačnú štruktúru v ozbrojených silách? Viete si napríklad predstaviť OS SR bez tankového vojska či stíhacieho letectva?

Viem si predstaviť všeličo. Otázka znie, či by to bolo zmysluplné. Ako by sme sa vzdali stíhacieho letectva? Bol by pre nás „prenájom“ ochrany nášho vzdušného priestoru a zároveň nášho vkladu do systému ochrany v rámci NATO dlhodobou lacnejší? Nie je zmysluplnejšie rokovať v tomto smere napríklad s Českou republikou či krajinami V-4 o oveľa užšej spolupráci? Som presvedčený, že by sme mali zachovať spôsobilosti našich vojenských špecialistov, či už sú to piloti, letovodi, mechanici, chemici alebo tankisti. A s nimi aj techniku, ktorá – hoci nie je najmodernejšia – kým nenakúpime novú, musí byť v zálohe. Jeden z Murphyho zákonov vraví, že ak niečo dnes na pohľad nepotrebné vyhodíte do smetí, určite to o dva dni budete nástožkivo potrebovať. V každom prípade, v niektorých spôsobilostiach chceme byť aj v rámci NATO súčasťou tých, ktorí udávajú tempo. Týka sa to napríklad EOD.

Kam ešte môže MO SR ustúpiť ministerstvu financií? Kedy už rezort nebude schopný za tie peniaze plniť úlohy, ktoré má stanovené zákonom?

Ale takto predsa otázka nestojí! Opätovne zdôrazňujem, že obranyschopnosť štátu zostane a musí zostať zachovaná. Táto vláda je zodpovedná a uvedomuje si záväzky SR v zahraničí i doma. Vo verejnosti akoby sa vytváral obraz rozhnevaných dvadsiatich mužov, ktorí si okolo jedného stola skáču do vlasov. Takto to ale nie je: ministri medzi sebou nebojujú, ale diskutujú o čo najracionálnejšom rozložení toho mála financií, čo máme! Celosvetová kríza nie je špecifikom Slovenska, boria sa s ňou aj ostatné štáty. Nielen my, ani iné krajiny nedosahujú ideálne percentá výdavkov na obranu zo svojich národných rozpočtov. Nechcem sa vyhovárať, ale my sme navyše zdedili po našich predchodcoch prázdnu štátnu pokladnicu a neuveriteľný chaos

vo výbere daní, čo tiež prispieva k problémom so zostavovaním budúcoročného a koniec-koncov aj tohtoročného rozpočtu. Čiže späť k vašej otázke: politika je umením možného. Vždy sa budem s ministrom financií usilovať vydiskutovať najlepšie možné podmienky, a pevne verím, že na konci tohto funkčného obdobia mi pri bilancovaní dajú čísla za pravdu.

Neuvažujete výrazne zredukovať účasť v zahraničných operáciách a misiách?

Istá redukcia v súvislosti s postupným ukončením operácie ISAF tu bude. Otázku si však postavme inak. Slovensko sa v oblasti obrany dobrovoľne zaviazalo spolupracovať so zoskupeniami krajín ako sú NATO a EÚ. Vieme zabezpečiť väčšiu obranu našej krajiny v inom formáte? Asi ťažko. Navyše, v zahraničných operáciách sa učíme zručnostiam a spôsobilostiam, ktoré by naši vojaci nemali ako získať. Pre Slovenskú republiku teda takto investované peniaze vnímam ako viac než návratné. A nielen pre Slovensko. Možno sa bude zdať ako klišé, ak zopakujem, že ma veľmi tešia pochvalné vyjadrenia na adresu našich vojakov v misiách a operáciách zo strany zahraničných partnerov. No klišé to nie je. Je to totiž o obdivuhodne dlhodobo stabilnej a vysoko profesionálnej úrovni tých, ktorých vonku nasadzujeme, ako aj tých, ktorí ich doma pripravujú.

K veľkým a doteraz neriešeným systémovým otázkam patria zálohy...

Pohrávame sa s tou myšlienkou, ale nepredbiehajme – jej realizácia je opäť otázkou financií.

Veľa sa v poslednom čase nahovorilo o sociálnom zabezpečení vojakov, o úpravách existujúceho systému, o kombinácii viacerých faktorov. Ktoré by podľa vás priniesli najlepší efekt?

Podľa mňa vnútri rezortu niet sporu o tom, že osobitný účet, z ktorého sú vyplácané výsluhové dôchodky, je potrebné stabilizovať. Existuje viacero predstáv, ako to dosiahnuť. Zdôrazňujem však, že zatiaľ ide iba o predstavy, teda návrhy, ktoré budú prechádzať zmenami a úpravami – aj na základe vnútrorezortnej diskusie a pripomienok vojakov. Náš návrh sa zakladá na tom, že chceme zachovať sociálny systém vojakov a zachovať výsluhové dôchodky, vrátane inštitútu ich valorizácie. Navrhujeme napomôcť sebestačnosti systému neskorším odchodom do dôchodku, resp. vyšším počtom odslúžených rokov. Pracujeme s hranicou 25 rokov s tým, že sa to nedotkne tých, ktorí momentálne slúžia, resp. bude sa na nich aplikovať postupný prechod. Navrhujeme zvýšiť percento odvodu na výsluhový dôchodok z terajších 5 % na 7 % zo mzdy vojaka, a zvýšiť odvod Služobného úradu z terajších 17 % na 20 % s tým, že ostatné zostane nezmenené. Zrejme najväčšiu diskusiu vyvoláva návrh zaťažiť výsluhový dôchodok osobitným odvodom vo výške 10 % u výsluhových dôchodcov mladších ako 62 rokov, ktorý by zostal na osobitnom účte Vojenského úradu sociálneho zabezpečenia. Opakujem, ide len o návrhy, sme pripravení akceptovať akýkoľvek nápad, ktorý povedie k lepšiemu modelu systému, než je ten súčasný.

Prečo musia pracujúci výsluhoví dôchodcovia najmenej 15 rokov do Sociálnej poisťovne odvádzať odvody, aby dostali starobný dôchodok? Čo dostane dôchodca za odvedené peniaze ak neodpracuje 15 rokov?

Podstatou zákonnosti v právnom štáte je nediskriminácia a rovnosť príležitostí. Z pohľadu Zákona o sociálnom poistení sa tak na každého, kto vstupuje do systému sociálneho poistenia po prvý raz, nazerá ako na nového poistenca, ktorému vzniká

nárok na starobný dôchodok až po odpracovaní istého počtu rokov. Zopakujem, naším cieľom je, aby vojaci zotrvali v radoch našich ozbrojených síl maximálny možný čas. Z nášho systému im bude priznané to, čo si odrobili, druhý systém má však iné pravidlá.

Nie je pre štát výhodnejší pracujúci profesionálny vojak?

Áno, je. Práve preto navrhujeme posúvať hranicu odchodu do výsluhového dôchodku bližšie k veku 62 rokov, než je to v súčasnosti. Naším prvoradým cieľom je totiž zamestnávať profesionálneho vojaka v Ozbrojených silách SR! Veď je nezmyslom, aby sme ho za štátne peniaze vycvičili, dali mu vzdelanie, naučili ho zručnostiam a spôsobilostiam len preto, aby nám v rozkvetení síl odišiel niekam do civilu, do súkromnej firmy. Čiže prioritou je maximálne zhodnotiť investície vložené do takéhoto človeka v rámci nášho rezortu. Práve preto navrhujeme posúvať hranicu odchodu do výsluhového dôchodku.

Ako sa stotožňujete s navrhovanými zmenami zákona o štátnej službe profesionálnych vojakov?

Diskusia o znení tohto zákona ešte len prebieha, na jednotlivých jeho kapitolách sa intenzívne pracuje, takže si treba počkať na jeho finálnu podobu, o ktorej chceme diskutovať v rámci rezortu. Som však presvedčený, že zmeny, ktoré do tohto zákona plánujeme zapracovať sú potrebné, ak už kvôli ničomu inému, tak pre ešte vyššiu profesionalizáciu našich vojakov.

Čo tak zaviesť možnosť dobrovoľného vojenského dôchodkového pripoistenia (sporenia) na zvláštny účet sociálneho zabezpečenia pre silové rezorty? Ak by niekto chcel mať v budúcnosti vyšší výsluhový dôchodok, tak by si naň mohol sporiť cez takýto vojenský systém....

Ako som už povedal, najprv musíme stabilizovať osobitný účet. Ministerstvo obrany naň každoročne dopláca viac ako 100 miliónmi eur. Ak by pripoistenie malo mať formu druhého piliera, do ktorého by sa odvádzala časť odvodov vojakov, potom takýto systém nič nerieši, pretože osobitný účet, z ktorého sa dôchodky vyplácajú, by bol ešte deficitnejší než je dnes. Teda najprv treba urobiť poriadok v existujúcom systéme a potom doň vnášať experimentálne prvky. Pochopiteľne, pripoisteniu ako takému sa nebránime, sme ochotní o ňom diskutovať, ale mimo systému osobitného účtu.

Neobávate sa, že o odchod do výsluhového dôchodku môže požiadať väčšie množstvo vojakov?

Práve naopak – ak budú mať vojaci istoty, nebudú nikam odchádzať. Ani dnes na to nemajú dôvod.

Rozličných odchodových vln bolo v ozbrojených silách už viacero. A nemálo bolo takých, ktorí sa následne chceli vrátiť späť do uniformy.

Vlnu nevôle u vojakov vyvolalo pozastavenie valorizovanie dôchodkov vojakov. Ako by ste vysvetlili túto zmenu vojakom?

Do istej miery to chápem. Možno sme mohli trochu viac túto tému komunikovať, zdôrazňovať, že ide len o krátkodobé opatrenie. A v žiadnom prípade nie protiústavné, ako sa nám to niekto snaží nahovoriť.

Vojaci apelujú na to, že po odchode z ozbrojených síl do výsluhového dôchodku majú problém sa zamestnať. Dá sa im v tomto smere pomôcť zo strany OS, respektíve by sa mali na prechod do civilu sústredenejšie pripravovať aj sami? Aký je váš názor?

Opakujem, že prioritou rezortu obrany pod mojím vedením nie je a nebude pomáhať vojakom zamestnať sa v civilnom sektore, ale udržať schopného vojaka čo najdlhšie u nás. Tomu budeme podriaďovať aj podpornú činnosť, vrátane vzdelávacích a výcvikových programov a kurzov. Samozrejme, nikomu nemôžeme a nebudeme brániť, aby si rozširoval kvalifikáciu aj mimo svojho profesijného kariérneho a odborného rastu, ale prioritne sa tak musí diať v rámci jeho či jej vojenskej špecializácie.

Témou tohto čísla OBRANY je vojenské školstvo. V čom vidíte jeho najväčšie rezervy a výzvy?

Práca výcvikových škôl, ktoré sa podieľajú na kariérnom a odbornom vzdelávaní sa odzrkadľuje v profesionalite našich vojakov. O jej úrovni hovorí okrem iného aj ich pôsobenie v misiách a operáciách. Čo sa týka Akadémie ozbrojených síl, analýza, ktorú som dal vypracovať po mojom nástupe do funkcie ukázala, že škola nebola práve v dobrom stave. Jej novému rektorovi dá veľa práce tento stav zlepšiť. Problémom napríklad je, že počet študentov nie je adekvátny množstvu vynaložených prostriedkov, čo dáva pádny dôvod odporcom akadémie, aby argumentovali, že dobré štipendiá na iných školách by nám urobili rovnakú službu. Ak sa problém novému vedeniu nepodarí vyriešiť, bude nás ekonomika tlačiť do iných variantov...

Akých?

Jedným z nápadov je, či by nebolo efektívnejšie zlúčiť AOS s Akadémiou policajného zboru a vytvoriť jednu vysokú školu s dvomi fakultami.

Ako hodnotíte vystúpenie našich reprezentantov z Dukly Banská Bystrica na XXX. LOH v Londýne? Očakávali ste také farby kovov, aké získali? Prekvapili vás v dobrom, alebo vás skôr sklamali?

Keď som začiatkom júla prijal na pôde rezortu obrany športovcov z Vojenského športového centra Dukla Banská Bystrica, ktorí išli na olympiádu do Londýna, povedal som, že verím v najlepší možný výsledok. Potešil ma najmä Michal Martikán, aj keď sa priznám, že som mu držal palce, aby si opäť siahol na zlato. Som presvedčený, že aj ostatní sa usilovali reprezentovať našu krajinu, klub i rezort obrany, ako najlepšie vedeli. Priznám sa však, bol som trochu smutný, keď to nevyšlo napríklad Jozefovi Göncimu či Martine Hrašnovej. Dalo by sa povedať, že nie každý deň je nedeľa. Ja to ale vidím aj na zásadnejšiu otázku pre vedenie Dukly a jej trénerov...

Slúbili ste, že ak vodáci prinesú medailu, pomôžete dostavať lodenicu v Liptovskom Mikuláši. Bude?

Ak som to slúbil, netreba sa pýtať.

Vojenské vysoké školstvo na Slovensku

Od 70. rokov minulého storočia sa vojenské vysoké školstvo na Slovensku sústredilo v Liptovskom Mikuláši, Košiciach a Bratislave. V súčasnosti ostal len Liptovský Mikuláš.

LIPTOVSKÝ MIKULÁŠ

Vysoké školstvo nadväzovalo na Vyššie vojenské učilište (1945 – 1950) a Vojenskú strednú školu (1950 – 1973). V roku 1973 vznikla Vojenská vysoká technická škola, od roku 1993 Vojenská akadémia. Od roku 2004 je jej názov Akadémia ozbrojených síl Generála Milana Rastislava Štefánika. Je štátnou vysokou školou univerzitného typu s bezfakultnou štruktúrou. Rektora menuje prezident republiky na návrh ministra obrany po vyjadrení Akademického senátu AOS.

KOŠICE

V roku 1959 sa v Košiciach sformovalo Letecké učilište (od roku 1963 Vyššie letecké učilište). V roku 1967 bola pri učilišti zriadená Vojenská stredná odborná škola letecká. V roku 1970 vznikla Dôstojnícka pilotná škola.

V roku 1973 bola v Košiciach zriadená Vysoká vojenská letecká škola SNP v Košiciach (rozkazom č. 09 bolo zriadené aj Vojenské letecké učilište v Prešove). Vojenské letecké školstvo sa podieľalo aj na príprave leteckého personálu z Afganistanu, Bangladéša, Egypta, Etiópie, Indonézie, Iraku, Mali, Nigérie, Rumunska, Sýrie, Ugandy a Vietnamu. Po roku 1989

prešla košická vysoká škola viacerými transformáciami a zmenami názvov (1993 Vysoká vojenská škola letectva generála Milana Rastislava Štefánika, 1996 Vojenská letecká akadémia gen. M. R. Štefánika v Košiciach). Prvého septembra 2004 bola v zmysle zákona č. 455/2004 Vojenská letecká akadémia zlúčená s Technickou univerzitou Košice.

BRATISLAVA

Keď bola v období politického odmäku v Prahe zrušená Vojenská politická akadémia Klementa Gottwalda, v Bratislave vznikla k 1. 9. 1969 tzv. spoločenskovedná fakulta brnianskej Vojenskej akadémie Antonína Zápotockého. Dňom 31. augusta 1972 bola uvedená fakulta zrušená a na jej základe 1. septembra 1972 vznikla Vojenská politická akadémia v Bratislave. V roku 1974 jej udelili názov „Klementa Gottwalda“. Vojenská politická akadémia v Bratislave zanikla 31. decembra 1989. Po transformácii pokračovala v činnosti do roku 1993 ako Vysoká vojenská pedagogická škola (VVPŠ).

Možno spomenúť, že na Slovensku existovala v období socializmu aj Vojenská vysoká škola tylového a technického

zabezpečenia Žilina či Vysoká vojenská veliteľsko-technická škola Martin. Súčasťou vojenského školstva bola ešte v 90. rokoch aj sieť stredných škôl. V súčasnosti sa komplexnej histórii vojenského školstva na Slovensku venuje Vojenský historický ústav. Riešitelia Peter Krajčírovič a Milan Ondruš majú za úlohu spracovať archívne fondy spolu 36 vojenských škôl, katedrií či akadémií, ako aj vojenských stredných škôl a učilíšť. Vráťane napríklad Delostreleckej jazdnej školy v Nových Zámkoch, Školy (vojenských) administratívnych pracovníčok Bratislava či Školy dôstojníkov ťažného delostrelectva v zálohe Brezno.

Foto: Danuša Spilá

Výcvik vo Francúzsku

Mesačný vojenský výcvik vo Francúzsku spolu so 170 príslušníkmi vojenskej akadémie zo Saint Cyr absolvovali aj dvaja študenti 2. ročníka Akadémie ozbrojených síl voj. Matej Laky a voj. Miroslav Karabin. Výcvik sa uskutočnil pri Stredozemnom mori a v Pyrenejach. O jeho náročnosti svedčí i to, že ho nedokončilo 42 vojakov. Slováci si aj napriek nezvyčajným výcvikovým podmienkam, náročnému terénu, prísnyh kritériám a otlakom domov priniesli odznak o jeho absolvovaní.

Morský a vodácky výcvik prebiehal v oblasti Collioure. Zahŕnul výsadky z lode a motorových člnov v maskáčoch a s 8 kilovou záťažou na chrbte, prekonávanie prekážkovej trate na morskej vode aj pod hladinou, veslovanie na kajaku a gumenom člene. V prímorských pevnostiach zdolávali účastníci výcviku opevnené múry aj úzke chodby.

Po týždni sa od mora presunuli do Pyrenejí, do oblasti Mont Louis. Tu v pochodoch prekonávali výšky 1 700 až 2 000 m.n.m., cvičili v snehu a mraze. Museli zdolávať skalné steny, priepasti, boje zblízka aj 11 nočných pochodov.

Slovenskí študenti patrili medzi najmladších účastníkov výcviku. Zaradení boli v 29 člennej čate Francúzov, s nimi tvorili tím. Hoci výcvik znamenal pre nich často siahnutie až na dno síl, na otázku, či by ho chceli absolvovať znovu, jednoznačne odpovedali: „Dúfame, že sa ešte na podobných výcvikoch zúčastníme.“ (hg)

Ponuka aj z Košíc

„Naša škola, ponúka odborníkov nielen pre políciu, hasičský a záchranný zbor, orgány štátu a samospráv a súkromnú sféru, ale aj pre rezort obrany,“ hovorí rektor Vysoké školy bezpečnostného manažérstva v Košiciach Dr.h.c. prof. Ing. Marián Mesároš, CSc. Škola vznikla z košického detašovaného pracoviska Fakulty špeciálneho inžinierstva Žilinskej univerzity v roku 2006. V školskom roku 2011/2012 ju navštevovalo 3200 študentov na bakalárskom aj inžinierskom stupni. Sústreďuje sa na študijný odbor Riadenie bezpečnostných systémov. Prof. Mesároš dodáva: „Absolventi sú pripravení na riešenie úloh pri ochrane majetku výrobné sféry aj štátu, riadenie ekonomickej bezpečnosti a ďalších bezpečnostných hrozieb, vrátane ochrany pri priemyselných, ekologických a ďalších haváriách a katastrofách. Kladieme dôraz na vedomosti z informačných technológií, humanitných vied a cudzích jazykov.“ Možno poznamenať, že profesor Mesároš, spolumajiteľ tejto vysokej školy, je bývalý pedagóg Vojenskej vysokej leteckej školy v Košiciach a je plukovník v zálohe. Prorektorom pre zahraničné vzťahy je brigádny generál v zálohe a bývalý rektor AOS v Liptovskom Mikuláši doc. Ing. Miroslav Kelemen, PhD.

Vzdelávanie v zahraničí

Ozbrojené sily využívajú aj odborné kurzy v zahraničí. V súčasnosti je dôležitá najmä spolupráca v rámci programu IMET (International Military Education and Training) s USA. Zahŕňa odborné a kariérne kurzy pre špecialistov leteckej, ženijnej, chemickej, spojovacej, personálnej a spravodajskej odbornosti. Výcvik špecialistov v oblasti EOD prebieha na základni Eglin na Floride (TAC program).

Štáb pre podporu operácií GŠ OS SR koordinuje pre potreby OS SR aj účasť Slovákov na kurzoch na pôde Vojenskej akadémie Vyškov. Vede ich britský tím pre poradenstvo a výcvik. Cieľom je pripraviť poddôstojníkov a nižších dôstojníkov v schopnostiach riadiť výcvik a pripravovať budúcich výcvikových inštruktorov. Zo školiacich zariadení NATO sa najviac využíva NATO School Oberammergau v Nemecku. Vlani ju absolvovalo 26 príslušníkov ozbrojených síl a desiatka ďalších zamestnancov rezortu obrany.

Na porovnanie: v roku 2008 armáda vyslala na rozličné kurzy 108 svojich príslušníkov. Z nich 33 študovalo len jazyk. Vlani to bolo 127 vojakov a jazyk študovali len dvaja. Vyslaní boli do USA, Česka, Nemecka, Rakúska, Turecka, Talianska, Francúzska, Maďarska, Švajčiarska, Belgicka a Veľkej Británie. V porovnaní s minulosťou išlo skôr o kratšie, a tým aj menej nákladné kurzy. Ak na vzdelávanie v zahraničí ozbrojené sily v roku 2008 vynaložili v prepočte takmer 500-tisíc eur, vlani to bolo 220-tisíc.

V prvej polovici tohto roka vycestovalo do zahraničia vzdelávať sa 33 vojakov, pričom jazyk študoval len jeden profesionálny vojak. Okrem USA, Českej republiky, Nemecka a Talianska získavajú poznatky aj v Indii.

Viac vojenstva v študijných odboroch

Brigádny generál Boris Ďurkech bol vymenovaný do funkcie rektora AOS 8. mája 2012. Kam chce prestížnu vojenskú školu posunúť? Ako sa akadémia vyrovnáva s nedostatkom finančných prostriedkov a čo čaká jej študentov?

Jednou z obrovských výhod Akadémie ozbrojených síl je, že pomer vybraných študentov a záujemcov predstavuje koeficient 1:10. Týka sa to však iba študentov – vojakov. Na druhej strane sa nepotvrdil očakávaný záujem o vzdelávanie civilov. Prihlásilo sa ich iba deväť. Skúškami prešli traja a na druhý stupeň vysokoškolského štúdia nastupujú túto jeseň len dvaja.

Záujem a nezáujem

Vojenský študenti prechádzajú pred prijatím takou tvrdou selekciou, že iné vysoké školy majú záujem aj o tých, ktorí v Liptovskom Mikuláši uspeli v mimoriadne náročnom výbere, no skončili pod čiarou. Berú ich aj bez prijímačiek. Prečo sa však neprejavil záujem u civilistov, ktorý mal znamenať aj istý prísun finančných zdrojov? Brig. gen. Ďurkech odpovedá: „Zákon nám po dlhšej dobe umožnil prijímať aj civilných študentov. Tento rok sme pre nich však otvorili len druhý stupeň. Keby sme otvárali aj prvý, situácia je lepšia. Navyše vo vedomí verejnosti sa vytratila kontinuita o tom, že vzdelávame aj civilistov. No aj tak zámer, ktorý mala škola ešte pred mojim nástupom do funkcie, vnímam pozitívne. Budúci rok plánujeme otvoriť aj bakalársky stupeň. Uvidíte, záujem už bude väčší...“ Rektor Ďurkech však vie, že napriek východiskovým predpokladom akadémia nemôže rátať s refundáciou za civilných študentov zo strany ministerstva školstva. „Ich stanovisko je, že naša akadémia je štátna rozpočtová organizácia a tak máme zabezpečovať štúdium z prostriedkov, ktoré dostávame od štátu.“ Na porovnanie - civilné vysoké školy dostávajú ročne približne 1 000 – 3 000 na študenta. V rovnakej situácii ako AOS je aj Akadémia policajného zboru. „Ak v najbližších rokoch lepšie podnie-

time záujem civilistov o štúdium na našej škole, aj tak budeme môcť prijať len niekoľko desiatok študentov. Tých vieme pričleniť do existujúcich učebných skupín. Väčšie množstvo by sme kvôli nerefundovaniu ich štúdia zo strany rezortu školstva neutiahli.“

Tvrďšie vo výcviku

Akadémia ozbrojených síl bude teda naďalej vzdelávať študentov predovšetkým pre potreby armády. V budúcom a v ďalších rokoch by to malo byť podľa požiadaviek generálneho štábu 65 kadetov v jednom ročníku trojročného bakalárskeho štúdia. Dvojročné magisterské aj inžinierske štúdium ostane nateraz pre vojakov len diaľkové. „Ideálnejšie by bolo, keby študenti aj druhý stupeň absolvovali interne. Nechcem znižovať kvalitu diaľkového štúdia, ale interná forma by im dala viac,“ mieni rektor. Vie však, že tu ide nielen o peniaze. Ide aj o to, že absolventi bakalárskeho stupňa po vyradení odchádzajú podľa súčasných pravidiel do útvarov. No a vojenské útvary by ich museli hneď po príchode „oželiet“ na ďalšie dva roky. Koľko z vojenských bakalárov teda pokračuje na druhom stupni diaľkovo? „Máme záujem, aby ich bolo 100 %. V skutočnosti to sú približne tri štvrtiny.“ Akadémia chce rozšíriť počet študentov na treťom stupni. Ak tento rok prijala asi dve desiatky dok-

Mojím záujmom je vrátiť do štúdia viac vojenstva, viac výcviku, viac praktickej prípravy. Okrem iných výcvikových zamestnaní musí byť minimálne jeden mesiac v znamení Lešte, pochodov, stanov, strelieb a ďalšieho zamestnania čisto vojenského charakteru. Musíme viac pritvrdiť vo výcviku a viac podnietiť patriotizmus, ako aj ducha hodnôt kolektívnej obrany v rámci Aliancie a EÚ.

torandov, budúci rok by ich mal byť dvojnásobok.

Dôležitou úlohou pre AOS je aj zabezpečenie kariérnych kurzov pre vojakov a celoživotného vzdelávania pre zamestnancov rezortu obrany. Každoročne ich prichádza do desiatok kurzov približne 1 200 – 1300 študentov.

Ešte niečo, čo sa týka bakalárskeho štúdia pre vojakov. Na rozdiel od osnov spred niekoľkých rokov nový rektor zdôrazňuje: „Mojím záujmom je vrátiť do štúdia viac vojenstva, viac výcviku, viac praktickej prípravy. Okrem iných výcvikových zamestnaní musí byť minimálne jeden mesiac v znamení Lešte, pochodov, stanov, strelieb a ďalšieho zamestnania čisto vojenského charakteru. Musíme, tak ako je to v krajinách NATO, viac pritvrdiť vo výcviku a viac podnietiť patriotizmus, ako aj ducha hodnôt kolektívnej obrany v rámci Aliancie a EÚ. Sme hrdí aj na to, že akadémia zastrešuje aj Medzinárodný kurz pre štábných dôstojníkov (ISOC – International Staff Officers' Course).“ ISOC je jedným z 12 výcvikových a vzdelávacích centier krajín NATO a Partnerstva pre mier. Absolvovalo ho už vyše 150 vojakov z krajín NATO a PfP.

Financovanie a ďalšie výzvy

Činnosť Akadémie ozbrojených síl primárne financuje rezort obrany. V súčasnosti

je to už „len“ zhruba 50 až 55 % z celkového objemu. Akadémia dokáže zvyšné prostriedky získať z Európskej obrannej agentúry a z európskych i štrukturálnych fondov. Rektor však vie, že celý areál akadémie bol kedysi vybudovaný pre 3,5-tisíc ľudí. Dnes tu síce sídli Personálny úrad, aj útvar Vojenskej polície, no stále je to aj s akadémiou ledva polovica z celkovej kapacity. Brigádny generál Ďurkech sa vo svojom ďalšom zámere opiera aj o Programové vyhlásenie vlády. To okrem iného hovorí o sústreďovaní štátnych úradov a zariadení do objektov, ktoré budú naplno vyťažené. Zvýši sa tak efektívnosť v oblasti prevádzkových nákladov. Prirodzene – nepotrebné objekty by nebolo treba financovať a prevádzkovať. A v čom spočíva Ďurkechova vízia? „Viem si predstaviť, že by sa do nášho areálu v Demänovej presídlil Vojenský úrad sociálneho zabezpečenia z Bratislavy a Poddôstojnícka škola z Martina.“ Minca má však dve strany. Podotýka totiž aj to, že už teraz mu na zabezpečenie činnosti areálu chýbajú cca tri desiatky tabuľkových miest. Tabuľky totiž ostali na počtoch, keď v areáli sídlila len vysoká vojenská škola...

Rektor vie, že škola bude v prvom rade vždy plniť požiadavky a úlohy rezortu obrany a generálneho štábu. Vie tiež, že požiadavky na vzdelanie práporčieho zboru sa zo strany armády nateraz končia maturitou. On však uvažuje o tom, či by v dnešnej dobe neustálych inovácií postupne nemali mať povinne aspoň vysokoškolský bakalársky stupeň – AOS by vzdelanie zabezpečila.

Boris Ďurkech chce do učebných osnov vniesť aj viac vojenskej diplomacie a medzinárodnej bezpečnosti. Tiež by na pôde AOS spoločne s kolegami rád vybudoval nové vedecko-teoretické pracovisko s využitím intelektuálneho potenciálu pedagógov a externých spolupracovníkov. Skrátka – spolu so svojím tímom sa bude usilovať dať AOS nový impulz. Budeme sledovať, ako sa mu to darí.

Text: Pavol Vitko
Foto: Ivan Kelement, AOS

Akadémia ozbrojených síl má v súčasnosti 71 pedagógov. 23 z nich je docentov a 8 profesorov. Z pedagógov sú siedmi profesionálni vojaci, pričom dvaja majú docentúru. Naposledy prezident SR Ivan Gašparovič vymenoval za profesora 10. júla 2012 doc. Ing. Pavla Nečasa, PhD., v odbore Národná a medzinárodná bezpečnosť.

Na 21. storočie stále čakajú...

Jednotlivé súčasti martinského práporu výcviku v tej či onej forme dôverne spoznal každý novo prichádzajúci profesionálny vojak. Najskôr v základnej výcvikovej škole, neskôr v odborných výcvikových školách či v poddôstojníckej akadémii a v rôznych odborných kurzoch a školeniach. Výnimkou nie sú ani dôstojníci, ktorí počas štúdia v Akadémii ozbrojených síl v Liptovskom Mikuláši v martinskom prápore absolvovali odborný výcvik absolventov Vstupného odborného dôstojníckeho kurzu.

Zástupca veliteľa práporu major Nikola Vicena pripomína, že začiatkom augusta sa začala v rote základného výcviku príprava čakaťelov prípravnej štátnej služby (102 čakaťelov, z toho 14 žien), absolventov VŠ a 55 kadetov pre AOS Liptovský Mikuláš ktorá bude pokračovať počas deviatich týždňov a ukončená bude slávnostným vyradením 28. septembra.

Prichádzajú lepšie pripravení

„Na základe skúseností z predchádzajúcich výcvikov novo regrutovaných profesionálnych vojakov plánujeme uskutočniť novelizáciu programov výcviku. S potešením môžeme konštatovať, že sa začína úspešne rozvíjať spolupráca s Armádou Českej republiky. Ešte do konca tohto roka by malo dôjsť k výmene a stážam inštruktorov v základnom výcviku,“ poznamenáva major Vicena.

Každý poddôstojník, ktorý chce hodnotne rásť, prichádza na kariérne kurzy do poddôstojníckej akadémie. Jej veliteľ, štábný nadrotmajster Milan Pavlík objasňuje, že v súčasnosti je výcvik poddôstojníkov v Poddôstojníckej akadémii primárne zameraný na zabezpečenie prípravy profesionálnych vojakov vo vstupnom poddôstojníckom kurze OR-5, vo vyšších poddôstojníckych kurzoch OR-7 a OR-8, ako aj v kurze výkonných poddôstojníkov. V októbri bude výcvik pokračovať aj v zdokonaľovacom poddôstojníckom kurze OR-6 a v kurze štábných nadrotmajstrov OR-9. „Vzhľadom na potreby ozbrojených síl pripravujeme aj kurz technikov rôt a kurz inštruktorov,“ hovorí veliteľ poddôstojníckej akadémie.

Spoločne s majorom Vicenom s uspokojením konštatuje, že po zavedení jednotlivých preverení zo vševojskových vedomostí alebo fyzickej výkonnosti frekventantov pri nástupe do jednotlivých kariérnych kurzov sa vševojsková i fyzická pripravenosť zvýšila. Pochvaľujú si to aj samotní inštruktori, pretože odpadá množstvo opakovaní zamestnaní, podstatne sa znížil počet pracovných úrazov, ako aj počet frekventantov jednotlivých kariérnych kurzov, ktorí nezvládli niektorú zo vstupných previerok. Oproti minulému roku je ich až o 40 percent menej.

Pozitívny trend je možné pozorovať aj v Stredisku výcviku leteckých odborností v Prešove. Ešte do roku 2010 boli regrutovaní záujemcovia, ktorí nedisponovali

Po zavedení jednotlivých preverení zo vševojskových vedomostí, alebo fyzickej výkonnosti frekventantov pri nástupe do jednotlivých kariérnych kurzov sa vševojsková i fyzická pripravenosť zvýšila. Podstatne sa znížil počet pracovných úrazov, ako aj počet frekventantov jednotlivých kariérnych kurzov, ktorí nezvládli niektorú zo vstupných previerok. Oproti minulému roku je ich až o 40 percent menej.

potrebným odborným vzdelaním z oblasti strojárstva a elektrotechniky. Po roku 2010 sa tento stav zlepšil.

Žiadané kurzy

„Takýto pozitívny trend sledujeme aj v rote PVO KIS a EPS. Čo ma však obzvlášť teší, aj do krátkodobých špecializovaných kurzov k nám prichádzajú z útvarov a zariadení odborne i fyzicky lepšie pripravení profesionálni vojaci. Je to dané aj tým, že majú už určité skúsenosti z pôsobenia v útvaroch a u väčšiny z nich cítiť enormnú snahu čo najlepšie zvládnuť daný odborný kurz. V súčasnosti je zo strany ozbrojených síl najväčší záujem predovšetkým o odborné kurzy na obsluhu rôznych typov elektrocentrál, tlakových zariadení, zdvíhacích zariadení, ako aj na odbornú spôsobilosť v elektrotechnike. Ďalej sú to kurzy základných trhavých prác, na obsluhu ženíjnych strojov a zariadení a vyhradených technických zariadení, či na rozšírenie vodičských oprávnení zo skupiny B na skupinu C (na motorové vozidlá s celkovou hmotnosťou presahujúcou 3 500 kg) a zo skupiny C na skupinu E (na súpravy vozidiel skupiny B, C a D a prípojných vozidiel). Koncom augusta bol v rote bojového výcviku ukončený kurz automatického granátometu AGS 17. V blízkej budúcnosti Stredisko výcviku leteckých odborností plánuje novelizáciu programov v odbornostiach LPIS v zmysle dokumentu EUROCONTROL-SPEC-132, čím dôjde k plnohodnotnému zladeniu civilnej a vojenskej formy

Poslaním martinského práporu výcviku je organizovať, riadiť a uskutočňovať vojenský výcvik profesionálnych vojakov. Prápor výcviku vykonáva základný vojenský výcvik, organizuje a vykonáva vstupný odborný výcvik a špecializačné kurzy. Taktiež uskutočňuje základné kariérne vzdelávanie a ďalší odborný výcvik poddôstojníkov. V súčinnosti s ostatnými zložkami Ozbrojených síl SR sa podieľa na príprave predurčených jednotiek, ktoré budú nasadené v operáciách medzinárodného krízového manažmentu. Túto prípravu profesionálnych vojakov zabezpečuje Výcviková jednotka vojenských misíí, ktorá je súčasťou práporu výcviku.

vzdelávania v tejto oblasti“, hovorí major Vicena.

Chýbajúca technika i pomôcky

Kvalitatívny postup vpred by mohol byť ešte rýchlejší, keby sa nepasovali s problémami v zabezpečení odborného výcvikovej základne jednotlivých pracovísk práporu. Rota výcviku bojovej podpory a bojového zabezpečenia, ako aj rota bojového výcviku disponuje už z väčšej časti zastaraným technickým zariadením, zabezpečujúcim výcvik. Chýbajúce financie sa odrážajú aj v problémoch pri plánovaní a zabezpečovaní výcviku pohonnými hmotami a muníciou. Prakticky úplne chýba novo zavádzaná výzbroj do ozbrojených síl. Rota PVO KIS a EPS, ktorá zabezpečuje odborný výcvik profesionálnych vojakov OS SR, zameraný na komunikačné a informačné systémy, je slabo vybavená výpočtovou a audiovizuálnou technikou. Nemajú komponenty na výučbu prieskumných prostriedkov z oblasti elektronického boja, systémy velenia a riadenia paľby PVO, chýbajú cvičné protiletadlové raketové komplety. Stredisko výcviku leteckých odborností v Prešove je vybavené na pomerne slušnej úrovni. Ale aj tu chýbajú modely novozavedenej techniky v letectve.

„Veľmi radi by sme pokročili ďalej v príprave odborníkov pre ozbrojenú silu v súlade s trendmi 21. storočia. Cvičiť, vzdelávať a vychovávať ich v novodobom duchu. Teda aj za pomoci využitia na trhu už dávno dostupných moderných didak-

tických prostriedkov. Tie až na malé výnimky nemáme. Chýbajú nám najmä dataprojektory, simulátory, trenažéry, pokrívka digitalizácia výučby. A tak sa naši inštruktori musia neraz vrátiť niekoľko desiatok rokov dozadu a využívať tabuľu a kriedu,“ smutne poznamenáva zástupca veliteľa práporu výcviku major Nikola Vicena. Problém zatiaľ riešia školením v útvaroch, ktoré novou technikou disponujú, ale nie je to najideálnejšie riešenie.

Vo Výcvikovej jednotke vojenských misií momentálne prebieha výcvik kľúčového personálu do operácie ISAF v Afganistane. Okrem toho prápor výcviku zodpovedá za prípravu personálu pre vojenské poradné tímy bojového zabezpečenia tzv. CSS MAT aj s novou spôsobilosťou pre opravy húfnic D-30.

Veliteľ poddôstojníckej akadémie štábný nadrotmajster Pavlík spomína prvú malú lastovičku, ktorá síce ešte leto nerobí, ale predsa len aspoň trochu pomôže zlepšiť situáciu. Ide o prvé dve interaktívne tabule. Potrebovali by ich však viac. Rovnako mapy, buzoly, muníciu, techniku a zdravotnícky materiál. Keby ich nebrzdili uvedené problémy, mohli by v jednotlivých súčiastiach martinského práporu výcviku pripravovať pre ozbrojené sily ešte lepšie a kvalitnejšie vycvičených vojenských profesionálov. Pretože odborne pripravení inštruktori im nechýbajú.

Text a foto: Jozef Žiak

Vojenské školstvo v Martine

Jeho história sa začala písať ešte v roku 1945 v Plzni, kde vzniklo Zbrojné učilište, ktoré bolo o štyri roky neskôr presunuté do Martina. V roku 1953 bolo premenované na Delostrelecto – technické učilište. Následne bolo v roku 1959 zlúčené s Učilišťom protivzdušnej obrany a v roku 1962 bolo v Martine zriadené Vyššie delostrelecké učilište.

V roku 1967 na báze predchádzajúcich vojenských školiaci zariadení vznikla Vojenská stredná odborná škola raketového vojska a delostrelectva, ktorá si v ďalších rokoch v celej bývalej československej armáde získala svojou prácou pri výchove stredných technických kádrov veľmi dobré meno.

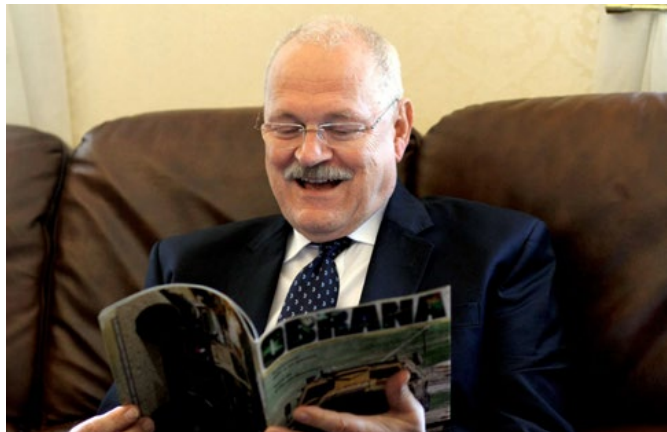
V centre Turca bolo určité obdobie aj vysoké vojenské školstvo. V rokoch 1973 až 1979 pôsobila v Martine Vysoká veliteľská – technická škola. Po jej presunutí do Vyškova na Morave (v roku 1979) sa v Martine vytvorila Vojenská stredná odborná škola 1. československého armádneho zboru, ktorá znova pre potreby armády pripravovala stredoškolsky vzdelaných technických špecialistov. Pôsobila až do roku 1993, keď na jej základe vzniklo Školiace a výcvikové stredisko pozemného vojska Armády SR. To bol vlastne koniec súvislej štvorročnej prípravy stredných technických odborností.

Postupne sa aj vzhľadom na profesionalizáciu slovenských ozbrojených síl reorganizovala na jeseň roku 2001 na Výcvikovú základňu mechanizovaných a tankových vojsk, prieskumu a domobrany. Od januára 2005 začala svoju činnosť Odborná výcviková škola pozemného vojska (ďalšie výcvikové školy pre potreby ozbrojených síl boli v Košiciach a na Mokradi). Od prvého júla 2009 došlo k ich zlúčeniu a sústreďeniu do Martina (okrem leteckých odborností, ktoré sa školia v Prešove) a vytvoreniu práporu výcviku, ktorý v súčasnosti zastrešuje celú prípravu nových vojenských profesionálov (od základného výcviku, cez odbornú prípravu až po poddôstojnícku akadémiu).

Obrana u prezidenta

Minister obrany SR Martin Glváč v Grasalkovičovom paláci informoval prezidenta SR a hlavného veliteľa OS SR Ivana Gašparoviča o aktuálnom dianí v rezorte obrany. Okrem iného diskutovali aj o operácii ISAF a návrhu na zmenu mandátu príslušníkov Ozbrojených síl Slovenskej republiky vo vojenskej operácii ISAF v Afganistane. Martin Glváč oboznámil Ivana Gašparoviča s návrhom na vyčlenenie príspevku Ozbrojených síl Slovenskej republiky do okamžitých záloh pre operáciu EUFOR ALTHEA v Bosne a Hercegovine od 1. januára 2013 do 31. decembra 2013.

Vláda odsúhlasila zmenu mandátu

Vláda SR odsúhlasila návrh Ministerstva obrany na zmenu mandátu príslušníkov Ozbrojených síl SR v operácii ISAF v Afganistane. Podľa neho by Slovenská republika mala do júna 2013 postupne stiahnuť z operácie ISAF do 289 príslušníkov OS SR. Do konca roka 2012 navrhuje rezort obrany ukončiť pôsobenie našich ženistov (okrem logistickej zložky v počte 6 príslušníkov OS SR, ktorá by mala byť zahrnutá pod Národný podporný prvok NSE) z medzinárodnej vojenskej základne v Kandahare, a stiahnuť 53 príslušníkov strážnej jednotky zo základne Tarin Kowt v provincii Uruzgan. Do apríla 2013 sa plánuje ukončiť pôsobenie a stiahnuť z operačného priestoru ISAF 20 príslušníkov jednotky špeciálnych síl, plniacich úlohy výcviku, mentoringu a podpory afganských národných bezpečnostných síl; a do júna 2013 ukončiť pôsobenie a stiahnuť z operačného priestoru ISAF strážnu jednotku (165 vojakov) na základni Kandahar.

Šetriť sa bude, ale nie na misiách a stíhačkách

Plánované šetrenie v rezorte obrany sa určite nebude vzťahovať na zahraničné misie ani stíhačky MiG-29. „Tohto sa to určite nemôže dotknúť, to sú naše záväzky a tie budú určite splnené,“ vyhlásil minister obrany Martin Glváč. Na viazanie prostriedkov je pripravený aj jeho rezort.

„Som členom tejto vlády, vláda je zodpovedná, takže aj v rámci toho už priškrteného rozpočtu musíme nájsť prostriedky, aby sme naplnili to, na čom sme sa dohodli na vláde,“ povedal Glváč. Kabinet v pondelok na mimoriadnom rokovaní rozhodol, že výpadky v tohtoročnom rozpočte bude riešiť okrem už navrhnutých legislatívnych zmien aj viazaním výdavkov rozpočtových kapitol vo výške 120 miliónov eur.

Spomienka na hrdinu

Náčelník Generálneho štábu OS SR generálporučík Peter Vojtek odhalil v centre Bratislavy pamätnú tabuľu na počesť generálmajora Antona Petráka. Na slávnosti sa zúčastnili príbuzní tejto významnej osobnosti čs. západného odboja, diplomati, vojenský prídelenci a ďalší hostia.

Generál Anton Petrák je doposiaľ jediným Slovákom, ktorému bol udelený Rad britského impéria. V roku 1996 ho od kráľovnej Alžbety II. získal za svoje pôsobenie v československej zahraničnej armáde vo Veľkej Británii, kde viedol výcvik československých parašutistov v Škótsku a zúčastnil sa aj na vylodení spojeneckých vojsk v Normandii, pričom za svoje pôsobenie získal britský a tiež slovenský vojnový kríž.

Pamätná tabuľa má pripomínať aj utrpenie, ktorým generál Petrák prešiel v období komunistického režimu. V 40-tych a 50-tych rokoch bol obvinený v zinscenovaných politických procesoch a päť rokov strávil vo väzniciach v Mírove a pražskej Ruzyni.

Pamiatke generála Antona Petráka bude venovaná aj stála expozícia v historickom múzeu hlavného mesta Bratislavy. V októbri bude takisto pokrstená kniha o Antonovi Petrákovi „Anglán“. Generál Anton Petrák zomrel vo veku nedožitých 97 rokov 7. februára 2009.

Text a foto: Pavol Vitko

Vo VOP Nováky chceme zachovať vlastnícke vzťahy štátu

Ministerstvo obrany chce vybrať strategického partnera pre Vojenský opravárenský podnik, a.s. Nováky formou verejného ponukového konania. Po stretnutí s vedením a zamestnancami VOP Nováky o tom informoval minister obrany SR Martin Glváč.

„Presvedčil som sa, že cesta, na ktorú sme nastúpili pred tromi mesiacmi je správna. V prvom rade chceme zachovať vlastnícke vzťahy štátu, v druhom rade chceme, aby nám nájom kryl reštrukturalizačné náklady a zachovala sa zamestnanosť tak, ako sme deklarovali,“ povedal šéf rezortu obrany. Minister pripomenul aj to, že podnik s dobrou akvizičnou činnosťou „sa vie financovať“ aj sám, ako v roku 2010. K nepriaznivej situácii však prispeli zlé politické rozhodnutia z roku 2011, keď ministerstvo obrany neposkytovalo podniku dostatočné krytie výroby a dostal sa do reštrukturalizácie. „Zlými vyhláseniami bývalého ministra a vedenia sa zneistili dodávatelia a spoločnosť musela platiť všetko v hotovosti, na čo nemala finančné prostriedky,“ uviedol. Zdôraznil, že cieľom nového vedenia je pracovať koncepčne, aby bola garantovaná funkčnosť podniku, vlastnícke vzťahy a zamestnanosť.

TECHNIKA

NOVINKY • TRENDY • VÍZIE

Srí Lanka kupuje **Mi-171**

Ruská spoločnosť Rosoboronexport oznámila, že Srí Lanka si objednala 14 nových helikoptér Mi-171. Postavia ich v závode Ulan-Ude. Ide o súčasť 10-ročnej pôžičky 300 miliónov dolárov na nákup vybavenia pre svoju armádu, ktorú Srí Lanka tento rok dohodla v Moskve.

Srí Lanka používa vrtuľníky typu Mi-17 od roku 1993. Podľa rôznych zdrojov má v súčasnosti 13 až 18 strojov. Spolu s bojovými vrtuľníkmi Mi-24 ich nasadila v boji proti tamilským povstalcov, ktorých po dlhej občianskej vojne definitívne porazila pri veľkej ofenzíve v roku 2009.

Teraz však Srí Lanka nakupuje nové vrtuľníky, hoci vojna už skončila. Hovorca srílanského letectva Andrew Wijesuriya povedal agentúre Reuters, že helikoptéry sú určené na civilné, najmä turistické využitie. A hoci to znie čudne, je to tak. Srílanské letectvo totiž prevádzkuje spoločnosť Helitours, ktorá využíva armádne vrtuľníky i turbovrtuľové transportné lietadlá. Tieto momentálne slúžia najmä na dopravu nákladov po ostrove, ale po porážke tamilských povstalcov sa vláda zjavne snaží otvoriť ostrov viac aj pre turistov. A tak je možné, že čoskoro budú dovolenkári lietať na vyhlídkové lety v armádných Mi-171.

Vrtuľníky typu Mi-17 sú na scéne už skoro štyri desaťročia. Používajú ich aj slovenské aj české ozbrojené sily. Hoci nedosahujú úplne špičkové výkony, sú odolné aj v ťažkých podmienkach a ich údržba je nenáročná. Výrobca ich priebežne upravuje a modernizuje a v ostatných rokoch prežívajú renesanciu a zvýšený záujem po celom svete.

(mk)

Foto: SLAF

Najnovší viacúčelový vrtuľník britskej RAF
je AW159 Wildcat

Farnborough International Airshow 2012

V Európe sa koná niekoľko letecko-kozmonických výstav, ktoré svojím rozsahom aj dosahom vplývajú na celý letecký svet. V párných rokoch sú to výstavy v anglickom Farnborough a ILA v nemeckom Berlíne.

Technologický demonštrátor odpaľovacieho
zariadenia perspektívneho protiletadlového
raketového systému CAMM

Tohtoročná letecko-kozmetická výstava Farnborough International Show (známa aj pod skráteným názvom FIA) mala svoje miesto v kalendári krátko pred letnou olympiádou, a to v dňoch 9. – 15. júla 2012. Podujatie je rozdelené na dve časti. Prvé dni sú vyhradené pre profesionálov a cez dva víkendové dni má prístup aj široká verejnosť a mládež. Na podujatí sa zúčastnilo 1 506 vystavovateľov z 39 krajín celého sveta, prítomní piloti a pozemný personál staticky aj počas letových vystúpení predviedli 153 lietadiel, vrtuľníkov a iných lietajúcich zariadení. V tomto roku celková výstavná plocha dosiahla 126 933 m², svoje výrobky a riešenia účastníci prezentovali v 21 medzinárodných pavilónoch a ôsmich národných pavilónoch. Letecko-kozmetickú výstavu FIA-2012 podľa oficiálnej štatistiky organizátora navštívilo celkovo 209 000 návštevníkov, z čoho až 100 000 bolo verejných návštevníkov počas posledných dvoch dní podujatia. Výstavu navštívilo dovedna 80 vojenských delegácií zo 46 krajín a 13 civilných delegácií z 10 krajín. Účasť médií na takom dôležitom podujatí je často prestížnou záležitosťou, o čom svedčí vydanie 1 690 novinárskych akreditácií len pre iné ako domáce médiá. O ekonomickej dôležitosti výstavy svedčí množstvo a aj finančný objem pevných kontraktov či predbežných zmlúv, ktorých počet dosiahol 758 lietadiel v celkovej sume 72 miliárd amerických dolárov. Tieto čísla o 53 % prekročili obdobné ukazovatele spred dvoch rokov z výstavy Farnborough International Airshow 2010.

Letecko-kozmetická výstava to nie sú len samotné lietadlá. To je prakticky všetko, čo môže akýmkoľvek spôsobom súvisieť s touto sférou ľudskej činnosti. Začínajúc technológiami a materiálmi, pokračujúc výrobou a logistikou až po najširšiu možnú škálu služieb.

Lietadlá aj vrtuľníky

Samozrejme, lietadlá aj vrtuľníky, najmä tie, ktoré svoje letové a manévrovacie schopnosti predvádzajú vo svojom prostredí, čiže počas letových ukážok, predstavujú pre laický dav ten najväčší magnet na každom podobnom podujatí. Na výstavách je pravidlom, že letových ukážok sa okrem leteckých konštrukcií, ktoré už zopár dní poznáme, premiérovu zúčastňujú aj novinky letecko-kozmetického priemyslu.

Svetovú premiéru malo lietadlo MC-27J, ktoré je variantom lietajúceho „delového člna“ (Gunship) na báze obchodne čoraz

úspešnejšieho ľahkého transportného lietadla C-27J Spartan talianskeho výrobcu Alenia Aeronautica.

Svoju európsku premiéru malo juhokórejské prúdové cvičné lietadlo T-50, vyrábané firmou KAI (Korean Aerospace Industries). Kórejčania poslali do Európy akrobatickú skupinu Black Eagles (Čierni orli), ktorej turné sa začalo na leteckom dni vo Fairforde počas víkendu pred výstavou FIA a pokračovalo počas celého týždňa vo Farnborough. Na rozdiel od všetkých svojich konkurentov rovnakej generácie má juhokórejský stroj jednu veľkú výhodu, je nadzvukový. Pravdaže, to zvyšuje jeho nadobúdacie aj prevádzkové náklady, ale na druhej strane ponúka potenciálnym klientom širšie možnosti jeho využitia aj ako ľahkého stíhacieho a bojového lietadla.

Suites

Rez kontajnerovým sebaobránnym systémom C-MUSIC

Maketa perspektívnej riadenej strely Spear Capability 3

Najbližšími konkurentmi tohto stroja na aktuálnych svetových trhoch je ruské cvičné lietadlo Jakovlev Jak-130 a taliansky stroj Aermacchi M-346 Master, ktorý je vlastne westernizovaným klonom predošlej konštrukcie (jeho prototyp vznikol na báze rus-

Lietadlo MC-27J malo svoju svetovú premiéru

**Cvičné a bojové lietadlo Jak-130
sa každý deň predvážalo aj vo vzduchu**

kého demonstrátora Jak-130D). Počas výstavy FIA-2012 sa každý deň vo vzduchu predvážal aj ruský cvičný stroj Jak-130, ktorý pod krídlami niesol okrem rozmerných prídavných nádrží aj dvojicu blokov B-13 pre neriadené rakety kalibru 122 mm a dvoma maketami leteckých protiletadlových raketových riadených striel R-73 s pasívnym samonavedením.

Spoločnosť AgustaWestland počas výstavy FIA-2012 slávnostne odovzdala používateľovi, ktorým sú britské Kráľovské vzdušné sily RAF, prvé tri nové viacúčelové vrtuľníky AW159 Wildcat. Tieto tri kusy sú určené pre armádne letectvo, ktoré objednalo spolu 34 kusov tohto stroja. Ďalších 28 kusov objednalo pre svoje potreby letectvo britského vojenského námorníctva.

Americké vojenské letectvo sa pochválilo viacúčelovým ľahkým vrtuľníkom UH-72A Lakota. V podstate ide o amerikanizovanú a militarizovanú verziu európskej vrtuľníkovej konštrukcie Eurocopter EC145, ktorú sériovo vyrába divízia American Eurocopter spoločnosti EADS North America. Táto vrtuľníková konštrukcia vyhrala v októbri 2006 súťaž na ľahký viacúčelový vrtuľník LUH (Light Utility Helicopter) znejúcu na dodanie celkovo 345 strojov americkým pozemným silám. Ide o jeden z najúspešnejších novších amerických akvizíčných programov, keďže ani nemešká, ani ho nesprevádzajú žiadne mimoriadne problémy.

V súčasnosti nesmieme zabúdať ani na bezposádkové letecké konštrukcie. Spomedzi ich ohromného množstva spomeniem len premiérovu vystavenú koncepčnú

Ťažké transportné lietadlo C-17A vybavené kompletným sebaobraným systémom LDIRCM. Tesne za sklopnými schodíkmi vidieť jednu z dvojice predných laserových hlavíc sebaobraného systému.

maketu perspektívneho bojového lietadla FCAS, ktorá víta každého pred vstupom do pavilónu domáceho giganta BAE Systems.

Zbrane a systémy

Vojenské lietadlo a informačné a zbraňové systémy nerozlučne patria k sebe. Ani to najrýchlejšie a najobratnejšie stíhacie lietadlo by bez príslušnej aparatury a efektorov nemalo pre potenciálneho používateľa nijakú hodnotu. Aj preto sú súčasťou výstav letecko-kozmickeho profilu aj spomínané systémy slúžiace na zabezpečenie fungovania lietadiel ako výkonných zbraňových prostriedkov. Každý výrobca sa snaží presvedčiť, že práve jeho riešenie, jeho produkcia sú tým pravým pre konkrétneho klienta. Na výstavách vývojové organizácie taktiež prezentujú výsledky svojich prác naznačujúce možné smerovania ďalšieho rozvoja leteckých a kozmických technológií. Takže hlavne profesionálni návštevníci môžu vidieť najaktuálnejšie trendy a perspektívne smerovania rozvoja.

Celokompozitový kontajner MMP pre lietadlo F-35

Maketa perspektívneho prúdového motora PD-14

Srdcom (skoro) každého lietadla je motor, účasť firiem z tohto segmentu bola veľmi široká a bohatá. Ruská Združená korporácia výroby motorov ODK (Objedinnaja dvigatelestrojitel'naja korporacija) napríklad po prvý raz predviedla maketu gondoly s perspektívnym prúdovým motorom PD-14. Ten vzniká v rámci programu dopravného lietadla MS-21 spoločnosti Irkut, ale v budúcnosti môže poháňať aj nové prípadne remotorované typy vojenských nákladných lietadiel.

Veľmi zaujímavým segmentom avionického vybavenia, ktorého vývoj a výroba majú vzrastajúci charakter, sú sofistikované sebaobránné systémy pre lietadlá a vrtuľníky. Miniaturizácia elektroniky a pokrok v optike umožnil v poslednom desaťročí v tomto segmente skutočne výrazný nástup sebaobránných systémov na báze výkonných laserových žiaričov. Ťažké vojenské transportné lietadlo Boeing C-17A Globemaster III z výzbroje amerických

vzdušných síl USAF mohli návštevníci po prvý raz vidieť s úplným vybavením sebaobránného systému LAIRCM s tromi laserovými žiaričmi. Okrem jedného žiariča pod chvostom (ktorý bol prezentovaný už dávnejšie), bolo lietadlo vybavené aj žiaričmi po každej strane prednej časti trupu.

Aktívne v tejto oblasti sú aj firmy v iných krajinách. Divízia ELOP izraelskej firmy okrem kontajnerového laserového sebaobránného systému C-MUSIC premiérovito vystavila jeho integrovaný variant J-MUSIC, ktorý je určený aj pre ľahšie typy dopravných a nákladných lietadiel.

Dánska firma Terma okrem svojich riešení sebaobránných systémov premiérovito vystavila konštrukciu viacúčelového kontajnera pre perspektívne bojové lietadlo F-35 amerického výrobcu Lockheed Martin. Firma Terma konštrukciou kontajnera ukázala technologické spôsobilosti výroby odolných konštrukcií z nekovových kompozitov.

Noviniek v oblasti výzbroje bolo taktiež viac ako dosť. Medzi leteckými konštrukciami mala svoju svetovú premiéru riadená strela Spear Capability 3 spoločnosti MBDA. Táto riadená strela dlhá asi 2 m s viacpásmovou samonavádzacou hlavicou bude poháňaná miniatúrnym prúdovým motorom a jej dolet dosiahne až 100 km. Riadená strela je navrhnutá pre program nových bojových lietadiel F-35 britských kráľovských vzdušných síl RAF.

Na výstave akou je FIA-2012, nemôžu chýbať ani prostriedky protivzdušnej obrany. Väčšina ponúkajúcich spoločností prezentovala svoje riešenia prostredníctvom modelov a prospektov. Možnosť zaujať potenciálnych klientov využila britská divízia spoločnosti MBDA, ktorá vystavila technologický demonštrátor samohybného odpaľovacieho zariadenia perspektívneho protiletadlového raketového systému CAMM.

Text a foto: Miroslav Gyűrösi

Stuxnet a Flame

veľký kaliber kybernetických zbraní

Text: kpt. Peter Garaj

Možno je najvyšší čas vrátiť sa k paranoidným článkom z oblasti kybernetického bojového poľa. Spojené štáty a Izrael istým spôsobom potvrdili, že stoja za vývojom a nasadením vírusu Stuxnet v Iráne.

Vývoj Stuxnetu bol autorizovaný ešte za čias prezidenta Busha mladšieho. Vtedy boli vytvorené prvé vírusy mapujúce siete zariadenia Natanz, ktoré malo slúžiť na obohacovanie uránu. Po zmapovaní internej siete, jej pripojenia do Internetu a používaného zariadenia, začal sa v amerických laboratóriách vyvíjať škodlivý kód. Je pravdepodobné, že vývojári nevedeli na čom pracovali, aj keď simulácie robili na rovnakých zariadeniach aké sa používajú v Natanz. Keď sa naučili ako obohacovanie uránu rozbiť, bolo jasné, že Stuxnet bude fungovať.

Kľúčové kľúče

No aj nasadenie Stuxnetu do Natanz bolo rovnako ťažkou úlohou. Hovorí sa, že do internej siete sa vírus dostal pomocou dvojitého agenta. USB kľúče sa stali v prípade Stuxnetu naozaj kľúčovými.

Po príchode prezidenta Obamu sa v programe s krycím názvom Olympijské hry pokračovalo. Spojené štáty dúfali že spomalí, prípadne znemožnia Iránsky jadrový výskum, a zabráni Izraelu, aby použil vojenskú silu proti Iránu. Potom sa Stuxnet dostal von a urobil to, na čo bol naprogramovaný. Začal sa šíriť.

Oficiálne sa tvrdí o tom, že posledné úpravy na kóde Stuxnetu urobili izraelskí programátori. Zabezpečili mu schopnosť „prežiť“ mimo primárne napádanej siete. Podľa viacerých oficiálnych zdrojov sa prezident Obama obával možných následkov mimo Natanz. Našťastie Stuxnet bol nastavený len na jedno špecifické zariadenie. Bezpečnostní analytici ho našli, odhalili a rozpítvali.

Dokument Medzinárodná stratégia pre kybernetický priestor (International Strategy for Cyberspace) hovorí o tom, že Spojené štáty považujú kybernetický útok za útok ako každý iný a môžu naň odpovedať vojenským zásahom.

No na druhej strane práve Spojené štáty taký útok uskutočnili a celý svet to vedel. Čo to spraví? Smie teraz Čína, ktorá je tiež kybernetickou veľmocou rovnako ako napríklad Rusko, tiež podniknúť kybernetické útoky? No Stuxnet je starý. Duqu je starý. Novinkou je Flame (Oheň). Ďalší stupeň vo vývoji kybernetických zbraní.

Páľ!

Flame má po kompletnej „inštalácii“ 20 megabajtov. Používa internú databázu a moderný programovací jazyk. To sú znaky vysoko profesionálnej práce. Napadnutá je len špecifická geografická oblasť: Irán. Iránsky CERT potvrdil 28. mája prítomnosť vírusu Flame. Analýza zistila prítomnosť vírusu pri odstraňovaní následkov vírusu Wiper. Ukázala však, že Flame je v systémoch

prítomný minimálne dva roky. Maďarský bezpečnostný tím (ten, čo objavil Duqu) tvrdí, že odhalil v systémoch vírus s pracovným názvom sKyWiper, ktorý je aktívny päť až osem rokov. V roku 2004 bol Windows XP najdokonalejší operačný systém na svete, iPhone neexistoval, pripojenie na internet mali len vyvolení. Dotykové displeje neboli. Ploché monitory boli veľkou vzácnosťou. A niekto už vtedy bojoval na kybernetickom poli. Ba čo viac: vyzerá to tak, že Flame a sKyWiper je jeden a ten istý vírus.

The background of the page features a grid pattern with large, stylized letters 'U', 'V', 'U', 'V' repeated across it. Two toy tanks are positioned diagonally across the page. The top tank is a grey plastic model with a turret and tracks. The bottom tank is a similar model, but it is black and has a more complex, possibly electronic, structure on its turret. Both tanks are oriented towards the right side of the page.

Ako funguje Flame

Flame je vírus s pluginmi. Ten, kto ho ovláda, má desiatky možností ako napadnutý systém využiť či zneužiť. Flame sa vie pripojiť na interný mikrofón a nahrávať zvuk.

Bluetooth modul vie vyhľadávať mobilné telefóny v dosahu a sťahovať z nich kontakty. Jeden plugin čaká, kým si používateľ nezačne čítať poštu (napríklad Outlookom) a potom Flame odosiela v pravidelných intervaloch snímky

obrazovky. A sú aj ďalšie moduly. Modul, ktorý hľadá a odosiela dokumenty – textové, wordové, pdf.

Ďalší modul slúži na sniffovanie siete (proces, pri ktorom je odchyťovaná kompletná komunikácia medzi bodom A a B) a analyzuje komunikáciu vrátane emailov či hesiel. Suicide modul vymaže Flame zo systému, a tým v prípade potreby znemožní forenznú analýzu.

Flame je odlišný od Stuxnetu. Nevedno, ako sa Flame primárne šíri (aj keď má plugin na šírenie pomocou USB kľúčov). No podľa toho, čo sa o Flame vie, je to jednoducho profesionálny kód. Moderný, ľahko rozšíriteľný, ľahko upravitelný. Je navrhnutý tak, že na ňom môžu nezávisle pracovať viaceré skupiny a nemusia sa navzájom poznať. Takisto fakt, že vírus funguje tak dobre, hovorí o tom, že bol testovaný dlhodobo a kvalitne.

Digitálni bratia

Podľa expertov tímu Kaspersky je možné, že Stuxnet a Flame sú bratia. Dva vírusy vyvíjané nezávisle a na rozdielnych princípoch, no s rovnakým cieľom. Vírusy sa navzájom neovplyvňujú a dokážu spolu parazitovať na tom istom sys-

téme. A ak sa aj podarí jeden z nich nájsť, ten druhý, celkom iný a neodhalený, môže vo svojej činnosti pokračovať ďalej.

Prezident Obama dávno pochopil, že akékoľvek (aj to najmenšie) verejné priznanie použitia kybernetických prostriedkov môže iným dať zámienku na to, aby použili rovnaké prostriedky. No my nepochybujeme, že práve teraz si cestu internetom razí ďalšia generácia kybernetických zbraní, pri ktorej Stuxnet a Flame vyzerajú ako nevinné školské práce.

Transportné vrtuľníky

naše a od susedov 1

Text: PhDr. Ján DOLINAY Foto: Miroslav GYŮRÖSI, Obrana

V osemnásťtej časti seriálu o výbroji OS SR, armád našich susedov, niektorých spojencov v NATO a ďalších krajín predstavíme transportné vrtuľníky, označované v angličtine väčšinou ako viacúčelové (Utility Helicopters – UH), ale aj niektoré iné, ktoré by sme súhrnne mohli nazvať podpornými, pretože okrem transportu plnia aj špeciálne úlohy, napr. prieskumu (Observer Helicopters – OH), pátrania a záchrany (Search and Rescue – SAR) a s výbrojou sa, ako väčšina viacúčelových, môžu dokonca zmeniť na bojové (Combat Helicopters – CH).

História

Vznik a historický vývoj vrtuľníkov sme podrobnejšie popísali už v desiatej časti seriálu o útočných vrtuľníkoch v januári 2012. Pripomeňme len, že prvý vrtuľník, teda stroj s pohyblivými nosnými plochami (rotorom), na svete zostrojil francúzsky vynálezca Paul Cornu a úspešne ho predviedol 13. novembra 1907, len dva roky potom, čo v USA bratia Wrightovci uskutočnili prvý let so strojom ťažším ako vzduch s pevnými nosnými plochami.

Prvý vrtuľník schopný riadeného letu (tzv. autogyro) postavil v 20. rokoch minulého storočia Španiel Juan de la Cerva. Treba však vedieť, že ešte v roku 1894 navrhol vrtuľník poháňaný ľudskou silou Slovák Ján Bahýľ, ale hoci naň v roku 1906 v Budapešti získal tzv. popis patentu, oficiálne prvenstvo mu nepriznali.

V 30. rokoch medzi konštruktérmi vrtuľníkov zažiarili Nemci Henrich Focke a Gerd Achgelis, ktorí v roku 1936 predstavili vrtuľník Fw 61 s dvoma protibežnými nosnými rotormi vedľa seba,

**Tento slovenský Mi-17M
lietal aj v misii ALTHEA/EUFOR**

ktorý nepotreboval zadný vyrovnávací rotor. Z neho vzišiel väčší tiež dvojrotorový Fa 266 Hornisse (Čmeliak) a ten začiatkom 2. svetovej vojny (1939 – 1945) modifikovali na vojenský Fa 223 Drache (Drak) vyzbrojený 7,92 mm guľometom a dvoma 250 kg bombami.

V USA vo vývoji vrtuľníkov dominoval ruský emigrant Igor Sikorsky. V roku 1939 zostrojil prvý ovládateľný vrtuľník VS-300 s jedným nosným rotorom a jedným zadným vyrovnávacím rotorom, ktorý sa stal prvým moderným vrtuľníkom na svete. Jeho ďalší typ R-4B sa už aktívne zapojil do 2. svetovej vojny. Treba dodať, že rovnako ako vrtuľníky Fockeho a Achgelisa, aj prvé Sikorského stroje poháňali hviezdicové motory.

Zatiaľ čo väčšina vrtuľníkových konštruktérov prevzala a ďalej zdokonaľovala Sikorského systém, niektorí sa vydali inou cestou.

Napr. Američan Frank Piasecki koncom 40. rokov predstavil svoj „Lietajúci banán“ HRP, ktorý sa skutočne ponášal na túto plodinu a používal dva tandemovo (za sebou) umiestené protibežné nosné rotory poháňané tiež ešte hviezdicovým motorom. Z neho odvodil celý rad vojenských i civilných strojov (napr. H-21 Workhorse, H-25/HUP, H-46 či H-47). V roku 1955 sa Frank nepohodol s manažmentom firmy, ktorá niesla jeho meno, a odišiel. Firmu premenovali na Vertol a pohltil ju letecký gigant Boeing, ktorý vytvoril spoločnosť Boeing Vertol, ale Piaseckého koncepcia prežila a nezaprie ju ani najznámejší „tandemový“ vrtuľník všetkých čias Boeing CH-47 Chinook, používajúci už, ako väčšina moderných vrtuľníkov, na pohon svojich trojlistových rotorov turbohriadeľové motory (podrobnejšie v Tabuľke základných parametrov a výkonov).

Ďalšiu zaujímavú konštrukciu predstavil v ZSSR koncom 50. rokov Nikolaj Kamov. Zostrojil dvojmotorový vrtuľník s dvoma protibežnými trojlistovými nosnými rotormi na jednom hriadeľi nad sebou, ktorý takisto ako spomenuté nemecké stroje nepotreboval zadný vyrovnávací rotor. Jeho vrtuľníky Ka-25 (v kóde NATO Hormone), Ka-26 (Hoodlum) a Ka-27/29/32 (Helix) dodnes slúžia na ruských vojnových plavidlách a k svetovej špičke sa radia aj najmodernejšie útočné vrtuľníky konštrukčnej kancelárie Kamova rovnakej koncepcie „Čierny žralok“ Ka-50 (Hokum A) a „Aligator“ Ka-52 (Hokum B).

Technický exkurz

V podstate až do konca 50. rokov minulého storočia, kedy v priebehu vojen v Alžírsku a Indočíne vznikli prvé špeciálne útočné vrtuľníky (ku ktorým možno v podstate priradiť i námorné protiponorkové stroje), boli všetky predchádzajúce vrtuľníky vlastne transportnými či viacúčelovými, pretože i keď niektoré niesli výzbroj, ich prioritnou úlohou bola doprava vojakov, zbraní a materiálu na bojisko a z neho, evakuácia ranených a ďalšie podporné činnosti.

Medzi modernými transportnými (viacúčelovými) vrtuľníkmi z hľadiska usporiadania hnacích systémov prevláda skupina klasických strojov Sikorského konštrukcie, ktoré, až na najľahšie jednomotorové, nesú dva (ojedinele tri) turbohriadeľové motory

Vrtuľník Mi-8 už v OS SR skončil

poháňajúce jeden nosný (väčšinou päťlistový) a jeden zadný vyrovnávací (spravidla trojlistový) rotor.

Oveľa menšie zastúpenie majú dvojmotorové vrtuľníky s tandemovým usporiadaním dvoch trojlistových nosných rotorov za sebou, z ktorých vlastne zostala už iba rodina Boeingu CH-47 Chinook a jeho klonov. Tieto robustné stroje, ktoré sa ešte zaraďujú do kategórie stredných, slúžia dodnes a osvedčili sa aj vo Vietname, vo vojne o Falklandy, v oboch vojnách v Zálive i v Afganistane, hoci iné vrtuľníky rovnakej koncepcie, napr. sovietsk

sky Jakovlev Jak-24 (Horse) či britský Bristol 173 z výzbroje už dávnejšie stiahli.

Treťou takisto menšou skupinou sú tiež dvojmotorové vrtuľníky s dvoma trojlistovými nosnými rotormi na jednom hriadeľi nad sebou bez zadného vyrovnávacieho rotora. Jej hlavným predstaviteľom sú spomínané pôvodom sovietske Kamovy, ktoré ochotne prevzali aj nové ruské ozbrojené sily a slúžia i v niektorých ďalších „národných“ krajinách. Vzhľadom na svoju univerzálnosť a kompaktnosť (najmä vďaka kratšiemu trupu a menšiemu priemeru rotorov, ktorých listy sa po pristátí navyše dajú sklopiť dozadu súbežne s osou trupu) sú totiž veľmi vhodné pre použitie na palubách vojnových plavidiel v námorných operáciách, a to nielen na boj proti ponorkám, na pátracie a záchranné akcie či na námorné výsadky, ale aj v rade ďalších činností.

Všetky transportné a univerzálne vrtuľníky môžu náklad prevážať vo svojom trupe, pričom na jeho naloženie používajú bočné alebo zadné dvere s nakladacou rampou, a niektoré, najmä stredné a ťažšie typy, aj v podvese, na čo im slúžia rozličné závesné zariadenia a navijaky.

Pochopiteľne, moderné transportné a viacúčelové vrtuľníky sú vybavené aj vyspelou navigačnou, prieskumnou a zameriavacou technikou a ďalšími systémami podľa konkrétneho typu a určenia. Podrobnejší popis tohto ich vybavenia však, žiaľ, presahuje možnosti tohto článku.

„Naše“ transportné vrtuľníky

Vzdušné sily OS SR v súčasnosti disponujú dvoma viacúčelovými ľahkými vrtuľníkmi Mil Mi-2 (Hoplite), štyrmi strednými vrtuľníkmi Mil Mi-17 (Hip) a šiestimi modernizovanými vrtuľníkmi Mil Mi-17M (Hip). Niektoré z nich už plnili úlohy aj v rámci medzinárodného krízového manažmentu v zahraničí, a to letka Mi-17 v rokoch 2002 – 2003 v operácii OSN SFOR v Bosne a Hercegovine, letka Mi-17M v rokoch 2007 – 2008 v operácii NATO KFOR v Kosove a letka Mi-17M v roku 2009 v operácii EÚ ALTHEA/EUFOR opäť v Bosne a Hercegovine.

Vrtuľník Mi-2 začiatkom 60. rokov minulého storočia v bývalom ZSSR skonštruovala konštrukčná kancelária M. L. Mila, ale vyrábala ho poľská firma PZL Swidnik (viac ako 5 000 kusov), pričom na jeho báze Poliaci neskôr vyvinuli zlepšený domáci typ PZL W-3 Sokół, ktorý majú dnes vo výzbroji napr. aj Vzdušné sily Armády Českej republiky.

Tabuľka základných parametrov a výkonov

(pri údajoch „Posádka“ je v zátvorke počet osôb leteckého personálu plus osôb obsluhy zbraňových a ďalších systémov; údaj „Vzletová hmotnosť“ znamená max. vzletovú hmotnosť; pri type Fa-223 Drache údaj „Priemer nosného rotora“ znamená šírku oboch vedľa seba umiestnených rotorov)

Transportné vrtuľníky

Typ (Posádka)	Prázdna hmotnosť Vzletová hmotnosť	Dĺžka trupu	Priemer nosného rotora	Pohonná jednotka Výkon každého motora	Max. rýchlosť	Max. dostup Max. dolet
Fa-223 Drache (2)	3 180 kg 4 434 kg	12,25 m	24,5 m	1 x Bramo- BMW Fafnir 323 Q3-301 735 kW	175 km/h	2 400 m 700 km
Sikorsky R-4B (2)	913 kg 1 153 kg	14,65 m	11,6 m	1 x Warner R-550-3 Super Scarab 138 kW	120 km/h	2 449 m 209 km
Piasecki H-21 (3 + 2)	4 060 kg 6 895 kg	16 m	13,41 m	1 x Wright Cyclone R-1820-103 1 063 kW	158 km/h	2 360 m 644 km
Boeing CH-47 Chinook (3)	10 185 kg 22 680 kg	30,1 m	18,3 m	2 x Lycoming T55-GA-714A 3 529 kW	215 km/h	5 640 m 2 252 km
Kamov Ka-25 (4)	4 765 kg 7 500 kg	9,75 m	15,72 m	2 x Glušenkov GTD-3BM 738 kW	210 km/h	3 350 m 400 km
Mil Mi-2 (2)	2 042 kg 3 700 kg	11,94 m	14,56 m	2 x Isotov GTD-350P 331 kW	210 km/h	4 000 m 790 km
PZL W-3 Sokół (2)	3 850 kg 6 400 kg	14,21 m	15,7 m	2 x WSK PZL-10W 671 kW	260 km/h	4 910 m 1 224 km
Mil Mi-8 (3)	7 260 kg 11 100 kg	18,17 m	21,29 m	2 x Klimov TV-3-117Mt 1 454 kW	260 km/h	4 500 m 960 km
Mil Mi-17 (3)	7 489 kg 11 100 kg	18,46 m	21,25 m	2 x Klimov TV-3-117VM 1 633 kW	250 km/h	6 000 m 495 km

Najznámejší „tandemový“ vrtuľník sveta – Boeing CH-47 Chinook

Poľský PZL W-3A Sokół slúži aj v Armáde ČR

Mi-2 bol jedným z prvých dvojmotorových ľahkých vrtuľníkov na svete. Má trojlistový nosný a dvojlistový zadný vyrovnávací rotor. Pôvodne ho koncipovali na prepravu 400 kg užitočného nákladu, výsledná nosnosť však bola viac ako dvojnásobná! Stroj dokáže prepravovať osem osôb alebo 700 kg nákladu v trupe alebo 1 200 kg v podvese. Na bok trupu možno lafetovať 23-mm kanón a prípadne, po dodatočnej montáži vonkajších závesníkov, aj kontajnery s kanónmi, bloky pre 57-mm neriadené rakety (PTRS).

Mi-17 je výkonný viacúčelový stredný vrtuľník, ktorý vo svojej kategórii stále patrí k najlepším na svete. Vznikol v polovici 70. rokov ako modernizácia takisto úspešného vrtuľníka Mi-8 (Hip),

predovšetkým úpravou trupu pre ťažší náklad a inštaláciou výkonnejších pohonných jednotiek, ktoré mu dávajú lepšie letové vlastnosti najmä vo vise a umožňujú let aj s jedným motorom.

K jeho prioritám patria úlohy taktického transportu, v rámci čoho okrem trojčlennej posádky (dvaja piloti a palubný technik) dokáže prepravovať 30 plne vyzbrojených vojakov alebo 12 nosidiel s ranenými a lekárom alebo 4 000 kg nákladu v trupe alebo 5 000 kg v podvese. Na šesť vonkajších závesníkov na bokoch trupu Mi-17 možno nainštalovať bloky neriadených rakiet kalibru 57 alebo 80 mm, ako aj ďalšiu výzbroj, napr. neriadené i riadené bomby, PTRS a pod. (ďalšie údaje v tabuľke).

(Dokončenie v budúcom čísle)

Ľahký vrtuľník Mi-2 slovenských vzdušných síl

Maroko dostane Abramsy

Maroko požiadalo USA o 200 tankov M1A1 Abrams. Pre obe strany je to výhodný obchod. Ide o použité stroje, ktoré Maročania dostanú zadarmo. Musia však zaplatiť za ich generálku a modernizáciu na štandard M1A1-SA a tiež za náhradné diely. Opravy a modernizácia tankov prebehne v americkom závode, ktorému by inak hrozilo zatvorenie a prepúšťanie.

Maroko sa tak zaradí k ďalším arabským štátom, ktoré používajú americké Abramsy. Spolu viac ako 1600 tankov tohto typu má Egypt, Kuvajt a Saudská Arábia. V Egypte dokonca stovky Abramsov zmontovali.

Naposledy objednal 140 tankov M1A1-SA pred štyrmi rokmi Irak. Vtedy išlo o nové stroje, ktoré spolu s výcvikom a logistickou podporou stáli 2 miliardy dolárov.

Verzia SA (Situation Awareness) je štandardom v americkej armáde a objavila sa pred šiestimi rokmi. Má najnovšie senzory, motor má špeciálny filter vzduchu pre prашné púštne prostredie a viacero ďalších menších vylepšení. Iracké M1A1-SA na rozdiel od tých amerických nemajú niektoré prvky výbavy. Asi najzásadnejším rozdielom je chýbajúci pancier z ochudobneného uránu či chýbajúci systém Blue Force Tracker. Ten na základe údajov zo satelitu zobrazuje polohu všetkých amerických vozidiel a lietadiel v okolí. Dá sa predpokladať, že aj marockým tankom budú tieto prvky výbavy chýbať.

Maroko zaradí svojich 200 Abramsov k 200 modernizovaným strojom T-72 a 300 starším americkým tankom M-60, ktoré tiež prešli modernizáciou.

(mk)

Prichádza nové Jastrabie oko

Stroj Northrop Grumman E-2 Hawkeye je okom americkej flotily od roku 1964, kedy vstúpil do služby. Aktuálna verzia E-2C sa objavila v roku 1973. Spolu vyrobili vyše 200 kusov týchto lietadiel, ktoré okrem americkej a francúzskej flotily používajú viaceré ďalšie štáty z pozemných základní - spomeňme napríklad Egypt, Japonsko či Mexiko. Po dlhej a úspešnej službe je však už čas na modernejšiu náhradu. V auguste 2007 prvýkrát letela nová verzia E-2D.

Momentálne prebiehajú intenzívne letové testy dvoch prototypov a operačné skúšky ďalších kusov. Celý program E-2D Advanced Hawkeye stojí 17,5 miliardy dolárov a na jeho konci by malo byť 75 nových strojov. Navonok sa stroj príliš nelíši od verzie E-2C Hawkeye 2000, vnútri je to však úplne iné lietadlo. Základom sú nové motory, nový radar APY-9 a úplne nová elektronika - palubný počítač, komunikačné systémy či úplne nový kokpit s plochými obrazovkami. Stroj dokáže sledovať väčšiu oblasť, ako jeho predchodca, detekuje menšie objekty a spracúva informácie rýchlejšie. Podľa vedenia amerického námorníctva ide o skok nie o jednu, ale rovno o dve generácie dopredu. Je pritom navrhnutý tak, aby vydržal niekoľko desaťročí - tak ako jeho predchodca. Základná misia tohto „mini-AWACS-u“ sa pritom nemení - je to včasná výstraha pred hrozbami zo vzduchu.

(mk)

Foto: US Navy

Lietadlá z Ruska

Ruský MiG získal kontrakt ministerstva obrany na 20 jednomiestnych viacúčelových stíhacích palubných lietadiel MIG-29K a štyroch dvojmiestnych cvičných MIG-29KUB pre ruské námorníctvo. Mali by sa stať súčasťou výzbroje lietadlovej lode Admirál Kuznecov v rokoch 2013 až 2015.

Firma Suchoj má objednávku na ďalších 92 viacúčelových bombardovacích lietadiel 4+ generácie Su-34. Kontrakt je súčasťou štátneho plánu vyzbrojovania ruského letectva v rokoch 2011 až 2020, ktorý si vyžiada celkové náklady 3,3 miliardy dolárov. Su-34 majú nahradiť bombardéry Su-24, ktoré sú ešte stále v operačnej prevádzke.

MOP na bunkre

Američania zaradili do výzbroje bombu proti iránskym bunkrom. Váži takmer 14 ton a dokáže preraziť 60 metrov hrubú vrstvu betónu. Po rokoch vývoja ju americké letectvo zaradilo do výzbroje. Bomba GBU-57 je známa aj ako MOP (Massive Ordnance Penetrator). Predchádzajúca bomba na ničenie bunkrov, ktorú mali Američania vo výzbroji, bola až šesťkrát ľahšia! Na vývoj bomby a výrobu približne 20 kusov minul Pentagón v prepočte 270 miliónov eur. Bombu môže niesť bombardér B-2 alebo starší B-52. Oba sú schopné niesť po dva kusy. Bomba je navádzaná pomocou GPS.

Rusko vypustilo vojenskú družicu

Kozmické vojská Ruska vypustili nosnú raketu Rokot s vojenskou družicou triedy Kosmos a ďalšími tromi civilnými družicami na palube. Rokot vyštartoval z kozmodrómu Plesetsk. Súčasťou jeho civilného nákladu sú dve telekomunikačné družice Gонец-M a vedecká mikrodružica MiR. V súlade s pôvodným plánom boli navedené na obežnú dráhu okolo Zeme. Tajná vojenská družica dostala po uvedení na orbitu pomenovanie Kosmos-2841 a stane sa súčasťou systému približne siedmich desiatok ruských prieskumných satelitov. Ľahká nosná raketa Rokot je modifikovanou verziou ruskej medzikontinentálnej balistickej rakety RS-18 (SS-19 Stiletto). Podľa ruského ministerstva obrany bolo z PlesECKa od prvého štartu zo 16. mája 2000 vypustených už dovedna 16 nosných rakiet typu Rokot. Program bol však na 18 mesiacov pozastavený po tom, ako sa Rokotu vypustenému 1. februára 2011 nepodarilo umiestniť na určenú orbitu vojenskú družicu Geo-IK-2.

Pakistanci testovali

Pakistanská armáda oznámila, že úspešne otestovala raketu krátkeho doletu schopnú niesť jadrovú hlavicu. Podľa armádneho stanoviska raketu Hatf III Ghaznavi s doletom 290 kilometrov vystrelili vo štvrtok na záver každoročného vojenského cvičenia. Išlo pritom už o druhý takýto test Pakistanu za posledné dva týždne. Koncom apríla armáda odpálila raketu stredného doletu po tom, čo svoj vlastný test uskutočnila znepriatelená India. Medzinárodné spoločenstvo pozorne sleduje tieto kroky Pakistanu, ktorý viedol so susednou Indiou, rovnako vybavenou jadrovým arzenálom, od roku 1947 už tri vojny.

● Náčelník Generálneho štábu Ozbroyených síl SR generálporučík Peter Vojtek prijal predstaviteľov **Združenia vojenskej obrody Slovenska**. Jeho členmi sú vojaci a bývalí zamestnanci vojenských správ, ktorí boli v rokoch 1948 až 1989 prepustení zo služobného alebo z pracovného pomeru z politických dôvodov, pričom po roku 1989 boli rehabilitovaní. „Máme veľký záujem, aby sa občianske združenia so vzťahom k ozbrojeným silám v budúcnosti podieľali na brannej príprave obyvateľov. Tiež aby sa podieľali na posilňovaní historického povedomia a vojenských tradícií,“ povedal genpor. Vojtek.

● Dňa 3. augusta 2012 bol na slávnostnom zhromaždení SCMM v Trenčíne ustanovený do funkcie **náčelníka Spoločného centra materiálového manažmentu Štábu pre podporu operácií GŠ OS SR** podplukovník Ing. Tibor Meliš. Slávnostného aktu odovzdania a prevzatia funkcie sa zúčastnili náčelník Štábu pre podporu operácií GŠ OS SR brigádny generál Juraj Krištofovič. Vo svojom príhovore poďakoval plukovníkovi Milošovi Sopkovi za doterajšie plnenie úloh a poprial mu veľa úspechov a elánu v civilnom živote. Novoustanovenému náčelníkovi zaželal mnoho odhodlania pri plnení náročných úloh SCMM.

● Tristo **vojenských veteránov – výsadkárov** zo Slovenska a Českej republiky sa zišlo na nástupe v 5. pluku špeciálneho určenia v Žiline. Pri príležitosti 65. výročia vzniku výsadkového vojska a 70. výročia akcie Antropoid si 52 veteránov odnieslo aj medaily ministra obrany, medaily Nadácie Štefana Baniča či medaily Klubu vojenských výsadkárov Jozefa Gabčíka. Žilinský pluk pripravil pre veteránov aj ukážky zoskoku padákmi či výsadok z vrtnúľka.

● V priestoroch Akadémie ozbrojených síl SR v Liptovskom Mikuláši sa uskutočnil medzinárodný seminár **Mládež a okinawski majstri karate a kobudo na Slovensku**. Slávnostne ho otvoril predseda SFK a Veľvyslanec dobrej vôle Okinawy Ing. Ladislav Klementis. Za rezort ministerstva obrany sa otvorenia zúčastnil zástupca náčelníka GŠ OS SR generálporučík Jaroslav Vývek. Podujatie organizuje Slovenská federácia karate a bojových umení (SFK), záštitu nad ním prevzal minister obrany SR Martin Giváč.

● O spôsobe likvidácie výbušných prostriedkov, zbere dôkazov a odhaľovaní činnosti výrobcov nástražných výbušných prostriedkov prednášal vo **Výcvikovom centre spojených síl v poľskom Bydgoszczy** slovenský špecialista so skúsenosťami z Afganistanu kapitán Gabriel Janovics, náčelník Skupiny zberu a vyhodnocovania informácií Centra výnimočnosti pre oblasť likvidácie výbušných materiálov (CoE EOD), ktoré je prvou oficiálnou inštitúciou NATO na Slovensku so sídlom v Trenčíne. Počas štvordňového výcviku pôsobil aj ako poradca pre likvidáciu výbušných prostriedkov a opatrenia proti nástražným výbušným systémom.

Generálporučík Vojtek rokoval v Rakúsku

Bilaterálna spolupráca Slovenskej republiky a Rakúska vo vojenskej oblasti bola hlavnou témou rokovaní v rámci prihraničného bilaterálneho stretnutia náčelníkov generálnych štábov ozbrojených síl Slovenskej republiky a rakúskeho Bundesheeru, ktoré sa uskutočnilo vo Viedni. Cieľom pracovného stretnutia náčelníka Generálneho štábu Ozbroyených síl SR generálporučíka Petra Vojteka s náčelníkom Generálneho štábu Ozbroyených síl Rakúska generálom Edmundom Entacherom bolo zhodnotenie stavu bilaterálnej spolupráce, prediskutovanie jej perspektív do

budúca, ako aj možností regionálnej spolupráce, najmä v rámci krajín V4. Predmetom diskusie bola aj súčasná participácia v operáciách medzinárodného krízového manažmentu a zámer pôsobenia do budúcnosti, ako aj spolupráca členských krajín v rámci iniciatívy Združovanie a zdieľanie spôsobilostí a inteligentnej obrany.

Nová krv po tretí raz

Už po tretíkrát vo výcvikovom roku 2012 sa otvorila brána Práporu výcviku v Martine pre 101 mladých ľudí odhodlaných vstúpiť do Ozbroyených síl Slovenskej republiky. Novo regrutovaní profesionálni vojaci a vojačky, ktorých je 14, nastúpili na

vykonanie základného vojenského výcviku. Všetci budú pod vedením skúsených inštruktorov pokračovať v náročnom 9 týždňovom základnom vojenskom výcviku. Druhého augusta sa k nim pripojilo aj 55 príslušníkov AOS M. R. Štefánika Liptovský Mikuláš, ktorí tiež vykonajú základný vojenský výcvik. Úspešní čakatelia, kadeti a príslušníci AOS budú slávnostne vyrazení 28. septembra.

Detská univerzita ozbrojených síl

V Akadémii ozbrojených síl v Liptovskom Mikuláši sa cez prázdniny konal 2. ročník Detskej univerzity. Trvala týždeň a jej program sa vyznačoval pestrosťou aktivít prispôbených veku účastníkov. Cieľom bolo priblížiť deťom vojenskú profesiu, sprístupniť vedu, prebudiť záujem o rozširovanie nových obzorov, hľadať cestu k riešeniu záhad v praktických laboratóriách. Obsah univerzity poskytol deťom poznatky formou besied, krátkych prednášok, praktických ukážok a meraní, ale i dostatok priestoru na pohyb v podobe športových súťaží, hier a výletov. „Detská univerzita vo svojom obsahu zahrnula prepojenie

teoretickej, praktickej a telovýchovnej zložky a verím, že motivovala deti k mnohým otázkam, na ktoré dostali aj odpovede,“ uviedol v príhovore k deťom na ich slávnostnej promócií rektor AOS brig. gen. Boris Ďurkech po tom, čo odovzdal deťom osvedčenia o užívaní titulu „bakalárik“.

Text a foto: -hg-

Povstalecká Kvapka krvi

Dvadsať darcov krvi darovalo vzácnu tekutinu v akcii, ktorú po siedmykrát zorganizovali v Čiernom Potoku v okrese Rimavská Sobota na počesť SNP. Medzi darcami bol aj náčelník Generálneho štábu Ozbroyených síl Slovenskej republiky Peter Vojtek. Náčelník GŠ OS SR Peter Vojtek je držiteľom Jánskeho plakety. Na konte už má vyše štyridsať odberov. „Darova-

nie krvi je v armáde samozrejmosťou pre každého, komu to dovoľí zdravie. Je to v duchu záchrany ľudských životov. Mne osobne darovanie krvi nerobí problémy. Menšiu nevoľnosť som cítil iba raz. Našťastie som typ, ktorý si môže dovoliť darovať krv. V obci Čierny Potok žije 162 obyvateľov. Darovanie krvi však organizujú už po siedmykrát. Tento rok si uctili brigádneho generála Imricha Gibalu. Priamy účastník SNP zomrel 25. marca tohto roku v Banskej Bystrici.

Pútnici v uniformách

Horúce počasie lákalo skôr k vode alebo do lesa. Niekoľko desiatok profesionálnych vojakov s rodinami však zamierilo do Levoče na Mariánsku horu a stali sa spoločne s policajtmi, príslušníkmi väzenskej a justičnej stráže, hasičmi a colníkmi súčasťou stoviek tisícov pútnikov najväčšej slovenskej púte.

Čo teda priviedlo účastníkov už v poradí 16. národnej púte Ordinariátu ozbrojených síl a ozbrojených zborov na Spiš? Strelec-operátor z michalovského mechanizovaného práporu desiatnik Peter Marcinek s manželkou Vierkou patria už medzi tradičných účastníkov levočskej púte.

Podakovanie za návrat z Afganistanu

„V júni som sa vrátil z operácie ISAF v Afganistane. Pôsobil som v strážnej jednotke v Kandahare a bola to už moja štvrtá zahraničná misia. Ale asi najzložitejšia. Aj preto som sa prišiel poďakovať Panne Márii, že som sa vrátil naspäť k rodine zdravý. A zároveň som tu, aby som načerpal energiu na moje ďalšie pôsobenie v ozbrojených silách,“ hovorí Peter a jeho manželka súhlasne prikyvuje.

Študentky Akadémie ozbrojených síl z Liptovského Mikuláša Zuzana Roganská a Zuzana Kisidayová majú za sebou prvý ročník. „Voda a opaľovanie? To si ešte užijeme dosť a dosť. Treba myslieť nielen na svoje telo, ale aj na dušu,“ zdôrazňuje s úsmevom Zuzana Kisidayová z Košíc, ktorá je v Levoči už po štvrtý raz. Ale prvý raz v uniforme. „Je to rozhodne iný zážitok. Človek sa v

uniforme stáva viac viditeľnejším. Pri výstupe na Mariánsku horu som doslova cítila na sebe pohľady stoviek ľudí, okolo ktorých sme prechádzali. A potom zasa pri svätých omšiach sme boli hneď pod oltárom,“ dodáva Zuzana. Podobne pocity zažívala aj Zuzana Roganská z Dolných Mladoníc, ktorá prišla na púť aj so svojimi rodičmi.

Kapitán Ľuboš Slanina z martinského práporu výcviku je rodák z Lipian neďaleko Sabinova a do Levoče chodí od detstva. V tomto roku je s ním manželka a dve zo štyroch detí. „Najmenšie sme nechali doma. Púť mi vždy pomôže doslova nabiť batérie a opäť môžem s väčšou energiou, ale zároveň aj s pokorou riešiť všetky výzvy, ktoré ma čakajú v profesionálnom i osobnom ži-

Mariánska hora

Kopec s týmto menom, vysoký 795 metrov, patrí medzi najstaršie pútnické mestá na Slovensku. Prvú kaplnku tu postavili už v roku 1247. Pri pustošení krajiny Tatármi sa do neďalekého opevneného hradiska uchýlili obyvatelia Levoče. Vo výročný deň záchrany začali chodiť na ďakovné púte.

Najväčšia bola pri návšteve Svätého otca Jána Pavla II. 3. júla 1995. Vtedy sa na nej zhromaždilo vyše 650 tisíc pútnikov. V súčasnosti sa na Mariánskej hore stretáva pol milióna veriacich.

Od roku 1996 sa k nim pripojili aj vojenský pútnici. Spočiatku začínali svoju púť v neďalekom Vojenskom výcvikovom priestore Javorina (Žáľubica). Po ukončení činnosti výcvikového priestoru a profesionalizácii ozbrojených síl sa zmenilo aj zloženie účastníkov púte. Pribudli profesionálni vojaci s rodinami, ale aj policajti, príslušníci väzenskej a justičnej stráže a ďalších súčastí Ordinariátu ozbrojených síl a ozbrojených zborov SR.

Ale nielen oni. Cestu na jedno zo štyroch najnavštevovanejších pútnických miest v Európe (spoločne s francúzskymi Lurdami, poľskou Ľenstochovou a portugalskou Fatimou), zasvätených Panne Márii našli aj príslušníci armád a ozbrojených zložiek z Poľska, Rakúska, Nemecka, Českej republiky, Francúzska, Talianska, Chorvátska a Belgicka.

vote. Duchovné zážitky z púte viac stmelujú aj celú našu rodinu," priznáva kapitán Slanina.

Osvieži viac ako voda

Poručík Peter Tkáč zo zmiešaného krídla Sliač si nevie vynachváliť atmosféru púte v Levoči. „Takú by som niekde na kúpalisku nenašiel. Aj keď, samozrejme, nevyhýbam sa ani letným radovánkam. Napriek horúcemu slnku a páľave odchádzam odtiaľto oveľa viac sviežejší, ako by som niekde pri vode...“ pripomína Peter Tkáč. Nadporučíčka Katarína Kiša z prešovského vrtuľníkového krídla po chvíľke váhania priznáva: „Pred dvoma rokmi som si tu bola vymodliť syna a teraz som sa prišla poďakovať. Celú atmosféru je ťažké opísať niekomu, kto tu nebol. Nejde to. To treba zažiť,“ konštatuje rodáčka z Kechneca od Košíc.

Rotmajster Peter Dunajčin, ktorý pôsobí ako veliaci poddôstojník v odbornej výcvikovej škole letectva v Prešove, prišiel na púť s rodičmi, bratom a synovcom. Atmosféru levočskej hory pozná dôverne. Veď sem chodil od malička, keďže je rodákom z blízkych Smižian. „Teraz som prišiel predovšetkým preto, aby som sa pomodlil za bezproblémový pôrod mojej manželky a načerpal ďalšiu duchovnú silu. Čatár Gabriel Orihel z dopravného krídla v Kuchyni je rodákom zo Šenkvic neďaleko Trnavy a preto skôr pozná pútnické miesta na západe Slovenska. „Som tu po prvý raz a vôbec to neľutujem. Atmosféra na Mariánskej hore doslova vtiahne každého. Človek cíti fantastický pokoj a úľavu na duši. Na budúce rozhodne prídem aj s rodinou. Manželka musela, žiaľ, zostať doma s deťmi, lebo sú ešte malé“.

Nečakali zázraky

Kaplán zvolenskej brigády velenia, riadenia a prieskumu vzdušných síl poručík Pavel Lukáč je vojenským duchovným iba druhý rok. Do Levoče prišiel s mamou a pútnikmi zo zvolenskej posádky. Priznáva, že atmosféra púte medzi rodinami ľudí v uniformách, je predsa len trochu iná, ako v civilnej verejnosti. Mnohí z nich v uplynulom období plnili úlohy v zahraničných misiách a operáciách. Poznamenalo ich odlúčenie od rodín. A mnohí ho zažívajú aj po svojom návrate na Slovensko, lebo pôsobia v útvaroch a jednotkách neraz vzdialených desiatky či stovky kilometrov od blízkych. Dochádzajú na týždňovky, čo často komplikuje život rodín, výchovu detí. S obavou hľadajú do budúcnosti aj pre pripravované zmeny v sociálnych zákonoch. Informácie, ktoré boli zverejnené v médiách im veľa pokoja neprinášajú. K tomu všetkému sa pridávajú aj určité nejasnosti s ich ďalším kariérnym postupom.

Batoch týchto a ešte mnohých iných problémov si so sebou niesli aj na Mariánsku horu. Nečakali zázraky, no väčšina pri návrate z levočskej púte naraz cítila, že batoh je o niečo ľahší, že problémy nie sú až také neriešiteľné. Okrem iného aj preto uprednostnili v spomínaný horúci víkend púť pred opaľovaním a kúpaním.

Text a foto: Jozef Žiak

Jediný bronz z letnej olympiády v Londýne je v ére samostatnosti Slovenska pre VŠC Dukla Banská Bystrica najchudobnejší výsledok. V rokoch 1996 a 2004 získali vojenski športovci zlato, striebro aj bronz. V roku 2000 vybojovali striebornú medailu. No a v roku 2008 si dvakrát siahli na zlato.

Doba BRONZOVÁ

Michal Martikán

Zo 46-člennej slovenskej výpravy štartovali na XXX. LOH z Dukly sedemnásti. „Jedna medaila je povinnosť, dve by boli fajn a tri super...“, povedal pred olympiádou riaditeľ VŠC Dušan Poláček. Nemal veľké oči, ale aj on očakával viac.

O „strieľaní“

„Treba rovno povedať, že naše očakávania vo VŠC sa na olympiáde nenaplnili,“ konštatoval riaditeľ Dukly. Podotkol, že minimálnu medailovú povinnosť v Londýne klub síce splnil, ale aj on čakal viac. Aspoň viacero umiestnení na pozíciách do šiestej priečky. Poláček síce vysoko ocenil výsledky Martikána, Tótha, Hagaru či Piaseckého, no nemohol nepriznať, že napriek snahe a zodpovednému tréningu sa našim svetová špica vzdialila viac, ako sa rátalo. Hoci viac razy to bolo tiež deficitom potrebného športového šťastia... „Aj tak by som rád zdôraznil, že strieľať sa v Dukle nebude...“ dodal. Vysvetlil, že na mysli má niektoré vyjadrenia bulváru, „podľa ktorých by bolo treba našich olympionikov a trénerov za ich neúspech div nie postrieľať.“ V každom prípade – po analýze výkonov všetkých vojenských reprezentantov bude treba prijať opatrenia a stanoviť postupy tak, aby sa vrcholový armádny šport dostal tam, kam aj vďaka podpore rezortu obrany a štátu musí patriť. A ešte niečo. Podľa Dušana Poláčka aj komunikácia reprezentantov z Dukly s médiami musí mať v budúcnosti lepšiu úroveň. A to najmä v prípade neúspechu, aby sa terčom ironických poznámok bulváru následne nestávali rôzne výroky o veľkom huriavku, malom potlesku a podobne...

Stálica menom Michal

Ak niekto nesklamal, tak to určite bol Michal Martikán, ktorý získal medailu už na svojej štvrtej olympiáde. „Moja finálová jazda bola celom dobrá, podarilo sa mi ju zajazdiť bez penalizácie,

no v spodnej časti mi trochu neprialo voda. V predchádzajúcich jazdách som ju zvládol rýchlejšie. Vo finále som také šťastie nemal a preto mi ušlo zlato, po ktorom som veľmi túžil,“ povedal nám náš najúspešnejší olympionik, ktorý sa s divokou vodou zoznámil prvý raz ako 9-ročný. V Dukle je od roku 1995 a za svoj športový rast je jej vďačný. Nesťažuje sa, no priznáva, že azda žiaden z jeho súperov svetovej triedy nemá vo svojej domovskej tréningovej základni také skromné podmienky ako on. Nemyslí pritom na kanál v Liptovskom Mikuláši, ktorý považuje za dobrý. Spomenie však šatne a spoločné priestory, ktoré boli robotníkmi ubytovňami ešte v časoch budovania Liptovskej Mary. Aj preto je rád, že minister obrany Martin Glváč 10. júla počas prijatia reprezentantov Dukly sľúbil, že ak vodáci prinesú z Londýna medailu, dohliadne na to, aby sa pokračovalo v dostavbe zázemia vodáckeho areálu. Možno sa ho ešte ako reprezentant dočká aj M. Martikán: „Urobím maximum, aby som sa prebojoval aj na olympiádu do Brazílie!“

Statoční a smutní

Výborný bol Matej Tóth, ktorý v 50-ke dokráčal na ôsmom mieste. Statočne sa držal chodec Anton Kučmín a aj jeho 23. miesto na 20-kilometrovej chôdzi je dobré. Peter Gelle v rýchlostnej kanoistike na 1000 m s Erikom Vlčekom skončili ôsmi. To by vôbec nebolo zlé, keby sme od nich ako od úradujúcich majstrov sveta neočakávali viac. Viac sme napriek inak skvelému šiestemu miestu očakávali v K-4 na tisícke, kde bol jedným v lodi tiež Gelle. Na druhej strane 6. miesto Ľubomíra Hagaru v C1 na 200 m bolo mimoriadne príjemným prekvapením. Nesklamal debutant Samuel Piasecký, ktorý skončil na bradlách spomedzi 71 pretekárov jedenásty a len tesne nepostúpil do finále. Na druhej strane so svojimi výkonmi nemohli byť spokojné ani samotné atlétky Martina Hrašnová či sestry Veldákové. No azda najsmutnejším reprezentantom bol vlajkonosič našej výpravy a dnes už legenda slovenského streleckého športu Jozef Gönci: „Chcel som sa v poslednom výstrele kariéry rozlúčiť desiatkou. Napokon sa mi to nepodarilo. Od začiatku olympiády som pritom rozmýšľal, aké to bude po poslednom výstrele. Veď moja kariéra bola krásna. Zažil som momenty, keď som ráno vstal a vedel som, že večer vyhrám. Teraz to už tak nebolo.“

Text: Pavol Vitko

Foto: AP

Jana Veldáková

Barbora Špotáková

Zlatá česká Dukla

Prekvapenie v podobe piva vlastnoručne načapovaného ministrom obrany ČR Alexandrom Vondrom čakalo na troch zo štyroch českých olympijských víťazov z Londýna. Barbora Špotáková a David Svoboda sú totiž príslušníkmi armády ČR, Jaroslav Kulhavý si uniformu oblečie na jeseň, keď nastúpi na základný vojenský výcvik. Všetci však za dobré podmienky na prípravu vďaka Armádnemu športovému centru Dukla, ktoré bolo v 133-člennej výprave londýnskych olympionikov zastúpené 45 športovcami.

Na olympijskú víťazku v hode oštepom a jej reprezentačného kolegu, ktorý triumfoval v modernom päťboji, čaká zrejme aj povýšenie, ktoré šéf rezortu obrany prisľúbil zlatým medailistom.

Medailovú zbierku českých armádnych športovcov na LOH v Londýne 2012 dopĺňajú ešte strieborný skifár Ondřej Synek a bronzový štvorkajak z 1000-metrovej trate v zložení Daniel Havel, Lukáš Trefil, Josef Dostál a Jan Štěrba.

Martina Hrašnová

Jozef Gönci

VÝSLEDKY

Michal Martikán - vodný slalom (C1):	3. miesto
Matej Tóth - 50 km chôdza:	8.
Martina Hrašnová - hod kladivom:	20.
Peter Gelle - rýchlostná kanoistika, K2 na 1000 m s Erikom Vlčekom:	8.
Peter Gelle a Martin Jankovec z Dukly spolu s Jurajom Tarrom a Erikom Vlčekom - K4 na 1000:	6.
Jozef Gönci - vzduchová puška 60:	31.
ľubovoľná malokalibrovka 60:	39.
ľubovoľná malokalibrovka 3x40:	31.
Milan Randl - džudo:	vypadol v 1. kole
Samuel Piasecký - gymnastika, bradlá:	9.,
hrazda	65.
Dana Veldáková - trojskok:	12.
Ľubomír Hagara - rýchlostná kanoistika C1 200 m:	6
Anton Kučmín - 20 km chôdza:	23
Martin Tešovič - vzpieranie:	11.
Miloš Bátorvský - 50 km chôdza:	48.
Juraj Tužinský - vzduchová pištoľ 60:	15.
ľubovoľná pištoľ 60:	23.
Mária Czaková - 20 km chôdza:	53
Jana Veldáková - skok do diaľky:	27.
Miroslava Syllabová - plávanie 50 m. voľný spôsob:	38.

Milan Randl

Technologická vyspelosť, historická vernosť

4. ročník podujatia Slovenské piesky bol nielen najväčším stretnutím historických vojenských vozidiel na piesku v Európe, ale aj širokou prehliadkou najmodernejšej pozemnej techniky z čias 2. svetovej vojny, ako aj vojny, ktorú sme poznali pod prívlastkom studená. Podujatie sa vo Vojenskom výcvikovom priestore Záhorie uskutočnilo pod záštitou ministra obrany Martina Glváča od 3. do 12. augusta.

Dušou aj šéfom podujatia bol tradične Ľudovít Franci, prezident Združenia zberateľov historických vozidiel SR. Medzi zberateľmi sa pohybuje aj na medzinárodnej úrovni a aj preto pricestovali zberatelia a nadšenci vojenskej histórie z Rakúska, Nemecka, Veľkej Británie, Holandska, Bulharska, Česka, Ruska, Maďarska a samozrejme Slovenska. Vyše 600 účastníkov predstavilo popri imitácii vojnových epizód aj 250 kusov kvalitne zrekonštruovanej techniky.

Najlepšie zrekonštruovaný automobil

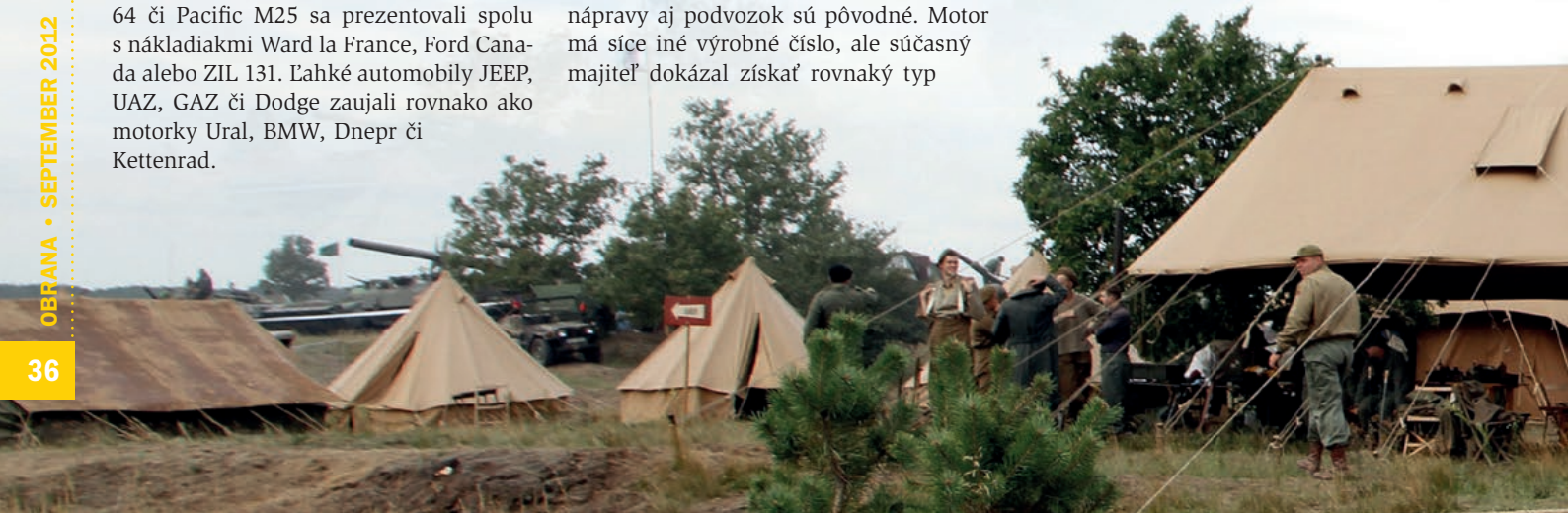
Tanky T34 aj T72, obrnené vozidlá OT 64 či Pacific M25 sa prezentovali spolu s nákladníkmi Ward la France, Ford Canada alebo ZIL 131. Ľahké automobily JEEP, UAZ, GAZ či Dodge zaujali rovnako ako motorky Ural, BMW, Dnepr či Kettenrad.

Odborná porota tradične porovnáva najlepšie zrekonštruovanú techniku. V kategórii automobilov bola udelená Cena ministra obrany SR Martina Glváča. Získal ju Petr Plachý z Liberca so svojím vozidlom Mack NO 6. Vozidlo bolo nasadené v bojoch 2. svetovej vojny a celkove približne 200 kusov bolo vyrobených v USA. Americké pozemné sily ho používali najmä na ťahanie ťažkého delostrelectva. Petr Plachý (59), ktorý sa renovácii vojenskej historickej techniky venuje od roku 1974, ho kúpil v roku 2002 v Rakúsku. V Grazi ho ako vyslobodzovacie vozidlo používali požiarnici. V spolupráci s firemným múzeom MACK zistil, že rám, nápravy aj podvozok sú pôvodné. Motor má síce iné výrobné číslo, ale súčasný majiteľ dokázal získať rovnaký typ

benzínového motora, aký sa v MACK-u používal počas vojny. Vozidlo je pojazdové a na 100 kilometrov má spotrebu 90 až 120 litrov.

Najvernejšie postavený tábor

Tohtoročné Slovenské piesky sa konali na počesť generálmajora Antona Petráka (1912 – 2009), hrdinu západného odboja, ktorého po návrate do vlasti väznili a perzekvovali. Ku koncu vojny pôsobil ako dôstojník v 1. čs. obrnenej brigáde a zúčastnil sa na bojoch o Dunquerque. Nebolo prekvapením, že budovatelia imitácie poľného tábora uvedenej brigády si dali najviac záležať. V súťaži o Cenu riadite-

la Vojenského historického ústavu pplk. Miloslava Čaploviča boli vyhodnotení ako najlepších. Životu v tábore velil Tomáš Jambor, a to z pozície veliteľa 1. čs. obrnenej brigády generála Aloisa Lišku. Zodpovedala tomu aj jeho historicky autentická uniforma. V origináli uniformy, s ktorou prišiel v roku 1945 do západných Čiech vtedy štábný kapitán Petrák, sa prezentoval zberateľ vojenskej techniky Roman Juráš z Old Duty Trucks Nové Mesto nad Váhom. Zrekonštruoval svoj vojnový Jeep Willys presne do podoby, na akej Petrák prišiel v roku 1945 späť do vlasti. Do víťazného „Petrákovho“ tábora, ktorý vybudovali najmä nadšenci z českého Klubu vojenskej histórie Rota Nazdar zavítal aj náčelník GŠ OS SR generálporučík Peter Vojtek. Ocenil tu aj tri historické motorky, aké používali českí a slovenskí vojaci na západnom fronte vo svojej službe motospojok. Majitelia na nich pricestovali po vlastnej osi. Náčelník generálneho štábu pritom na Slovenské piesky došiel tiež na motorke, a to v rámci 4. ročníka symbolického podujatia Motospojky. Na motorkách už súčasnej výroby sa na jazde so štartom v Hlohovci s cieľom na Slovenských pieskoch zúčastnili viac ako tri desiatky príslušníkov ozbrojených síl.

Odmínovací tank a budúcnosť

Medzi najpútavejšie patrila aj dynamická ukážka bojovej techniky Vojenského technického skúšobného ústavu Záhorie. Vyše päť tisíc divákov a priaznivcov Ozbrojených síl SR iste potešil napríklad pohľad na tank T-72 v bielych farbách misie OSN, ktorý slovenskí vojaci používali na odmiňovanie ešte v rokoch 2001 - 2004 v africkej Eritrei (misia UMNEE). Ľudovít Francel, predseda združenia Slovenské piesky, ktoré bolo hlavným organizátorom, vyslovil veľké uznanie Ministerstvu obrany SR za to, že umožnilo, aby sa prestížne podujatie konalo vo VVP Záhorie. Tiež za to, že armáda prispela k vybudovaniu jeho technického zázemia. „Slovenské piesky sa stali vo svojom 4. ročníku skutočne prestížnym európskym podujatím. Verím, že s pomocou našich partnerov tak bude aj budúci rok,“ avizoval Ľ. Francel.

Text: Pavol Vitko
Foto: Ivan Kelement

Originálne motorky pre motospojky:

Matchless: rok výroby 1941, 350 cm³, motor OHV, 4 rýchlosti, majiteľ Zdeněk Čapek, Plužná pri Mladěj Boleslavi

BSA: rok výroby 1939, 500 cm³, motor SV, 4 rýchlosti, majiteľ Martin Mihálik, Praha

Ariel: rok výroby 1942, 350cm³, motor OHV, 4 rýchlosti, majiteľ Lukáš Stuchlík, Praha

Všetky tri originálne motorky sú britskej výroby, sú pojazdné a aj dnes dokážu vyvinúť rýchlosť nad 100 km/hod.

UNPROFOR OTVÁRAL DVERE 6

Osol na korbe

Málokto z nás, ktorí sme v apríli 1992 odchádzali na misiu UNPROFOR, veril, že sa môže dostať na dovolenku a ešte k moru. Chuť, samozrejme, bola, ale pôvodný mandát bol neúprosný. Rodiny sme pripravili na to, že sa uvidíme až o pol roka. Plavky? Tie si niektorí zobrali pre každý prípad so sebou, no väčšina si ich nechala doma. A urobila chybu...

Tak ako sa po prvých dňoch spresňovali úlohy jednotlivých národných kontingentov, spresňovali sa aj podmienky pôsobenia vojakov OSN na území bývalej Juhoslávie. A zaplesali sme, lebo po troch mesiacoch služby sa dalo ísť na dovolenku a velenie misie dokonca určilo, že za šesťmesačnú službu patrí každému vojakovi aj tzv. šesťdesiatka. Inak povedané, šesťdesiat hodín „náhradného voľna“. Velenie čs. práporu dalo hlavy dohromady a padlo rozhodnutie: „Miro s Jardom Jurníčkom (styčný dôstojník našej jednotky) vyrazíte do Záhrebu, zoženiete nejakú cestovku a budete manažovať „aktívne“ vyžitie voľna našich a holandských vojakov“.

V Záhrebe sme uspeli okamžite. Rekognoskácia na Crikvenickej riviére však bola trochu smutná. Takmer vo všetkých hoteloch, kempoch a ubytovniach boli dočasne umiestnení utečenci. Chorváti, Srbi, Bosniaci... Prichýlili ich tí svoji, ktorí, keď sme sa ich neskôr pýtali, prečo to robia, sa hanbili za to, čo nezodpovední politici urobili s ich domovinou. Dostali sme sa aj k hotelu v oblasti Novi Vinodolski. Slovo dalo slovo, a tak ešte v čase pretrvávajúceho konfliktu sme my, vojaci OSN, boli tými, ktorí ako tak zachránili turizmus na Balkáne. Naše tatrovečky, niekedy dve, inokedy jedna, boli v neustálej permanencii. Slováci a Česi si užívali more a voľno skromnejšie než kolegovia z Holandska. Pochopiteľne, ak chceli niečo ušetriť. Holanďania, to už bola iná „káva“. Za plat približne dva a pol ráz vyšší než náš si napríklad mohli kúpiť aj osla. Dokonca ho naložili na tatrovku a že si ho sebou zoberú do Titovej Korenice. Dlhو mi to trvalo, než som ich presvedčil, že to nie je možné...

Naše noviny

Nemožné vtedy v roku 1992 bolo aj počúvať na checkpointoch naše rozhlasové stanice. Naši špeciálni spojári mi však urobili perfektnú službu, keď dotiahli signál stanice Rádio Praha až do mojej chatky v tábore. A tak som po večeroch počúval správy a prepisoval som ich do „Našich novín“. Tak sme pomenovali občasník, ktorý som vyrábala a distribuoval na jednotlivé stanovištia. Viem, že najmä chalani od Tatier k Dunaju búrlivo reagovali na správy, ktorá hovorila o tom, že Slovan Bratislava sa stal posledným federálnym majstrom ligy vo futbale.

Na „Maděru“...

Maděra sa volal jeden náš vojak. Slovo maděra však vyjadruje aj taký neslanný-nemastný stav človeka, ktorý je takpovediac „rozbitý“. Nič sa mu nechce,

na všetko frfle a pod. Dokonca môže dôjsť do stavu, že si siahne na život. Aj sa stalo. Vojak Maděra bol na „maděru“... Stalo sa to vtedy, keď sa spolu s kamarátom v jednom pohostinskom zariadení nedohodli, kto pôjde na rande s vyvolenou dámmou. Maděra ju chcel získať nezmyselným hrdinstvom. Vytiahol pištoľ, priložil si ju k spánku a prásk! Náboj zázrakom preletel, vyletel a odrazený skončil v ústnej sánke soka. Ďalší zázrak sa stal neskôr, keď sme sa dozvedeli, že Maděra to prežil...

V Prahe boli médiá informované, že v čs. tábore sa strieľalo. A to medzi našimi príbuznými vyvolalo poriadnu paniku. Preto som presvedčil veliteľa Karla Blahnu, aby som pre upokojenie všetkých poslal do Čs. rozhlasu našu verziu incidentu. Stalo sa, ale po ataku z ministerstva som pre zmenu bol na „maděru“ ja.

Text: Miroslav Minár
Foto: archív

ŠTYL

KULTÚRA • ZÁBAVA • VOJENSKÝ ČAS

Najlepšia vojenská pesnička

Hoci sa to niekomu nemusí páčiť, vojaci a hudba mali k sebe vždy veľmi blízko. Využívajú to aj niektoré vydavateľstvá, ktoré neraz vytvárajú kompilácie, možno tak trochu nepriamo na objednávku armád, najmä tých, ktoré sa aktívne zapájajú do bojových činností. Samozrejme, existujú aj desiatky rôznych ankiet, v ktorých si respondenti vyberajú najobľúbenejšiu pesničku s vojnovou tematikou. Isto, záleží od žánru, krajiny, veku a možno aj hodnoty, ale viaceré mená nám nehovorili vôbec nič, z iných sme boli prekvapení a mnohých interpretov považujeme za oprávnených figurovať v podobných rebríčkoch. Z obrovského množstva kandidátov sme vybrali desiatku pesničiek, ktoré v našich končinách (ale i v zahraničných misiách) potešia srdcia slovenských vojakov. Vy si, prirodzene, môžete zostaviť svoj vlastný zoznam...

10. Jimmy Hendrix: Machine Gun
9. Status Quo: In The Army Now
8. Dixie Chicks: Traveling Soldier
7. Dire Straits: Brothers In Arms
6. U2: Sunday Bloody Sunday
5. White Stripes: Seven Nation Army
4. John Lennon: Imagine
3. Cranberries: Zombie
2. Metalica: One
1. Green Day: 21 Guns

Bonustrack: Alexandrovci: Kalinka

Čas podľa Bonda

K najznámejšiemu agentovi všetkých čias neodmysliteľne patria nielen značkové produkty, ale aj technické zázraky, ktoré mu pripravujú vo vývojových dielňach pána Q. Uvidíme, čím nás prekvapia v najnovšej časti príbehov Jamesa Bonda s názvom Skyfall, ktorá by mala prísť do našich kín na jeseň. Isté však je, že sa tam znovu objaví jeho legendárne vozidlo a verný zostáva aj značka náramkových hodín. Či budú len klasickými meračmi času alebo budú obsahovať prvky, ktoré mu už neraz zachránili život, pozrite si na vlastné oči. Ale kto by nechcel mať doma zdanlivo normálne hodinky, ktoré v útrobach schovávajú superpevné lano, smrtiace výstrely alebo diaľkové ovládanie automobilu, však? Mimochodom, tento model bude mať limitovaných 5007 majiteľov, sú vodotesné do hĺbky 600 metrov a namiesto číslice 7 majú - hádajte čo...

Slováci v misii

Klub filatelistov pri Posádkovom klube Trenčín v spolupráci s Posádkovým klubom a Klubom vojenských veteránov Trenčín usporiada výstavu Slováci v misii OSN UNFICYP na Cypre a v operácii NATO ISAF v Afganistane. Výstava sa uskutoční pri príležitosti Dňa OS SR a 10. výročia vzniku Veliteľstva síl výcviku a podpory OS SR Trenčín v dňoch 20. 9. - 7. 10. 2012 v priestoroch Posádkového klubu Trenčín. Priblíži činnosť vojakov, vojenských policajtov aj pastoračnú činnosť na Cypre a v Afganistane prostredníctvom fotografií, publicistiky a poštových artefaktov odosielaných z uvedených teritórií. K výstave budú vydané lístky s prítlačou a pošta Trenčín 1 bude používať príležitostnú pečiatku.

npráp. v. v. Jozef Korený
kurátor výstavy

SKYFALL

007

DVD

Bojová loď

Hopper (Taylor Kitsch) nie je žiadny hrdina a vôbec netúžil slúžiť vo vojenskom námorníctve, ale okolnosti ho prinútili. A teraz sa ešte aj chce oženiť so Samanthou (Brooklyn Decker), ktorá je dcérou jeho veliteľa, admirála Shanea (Liam Neeson). Čo môže byť horšie? Snáď už len útok mimozemšťanov... Akčný sci-fi thriller s rozpočtom 200 miliónov dolárov režíroval Peter Berg, tvorca snímok Vitajte v džungli, Kráľovstvo či Hancock podľa scenára bratov Ericha a Jona Hoeberovcov (Snehová búrka, RED). Delostrelkyňu Coru stvárnila speváčka Rihanna. Disk medzi bonusmi ponúka päť krátkych dokumentov o filme a jeho nakrúcaní.

Paripa ako hrom!

Občas máva charita naozaj pozoruhodnú tvár, či vlastne tvary. Tento vojenský chopper postavila americká dizajnérská firma PJD pre Jared Allen's Homes for Wounded Warriors, charitatívnu organizáciu vojnových veteránov, ktorí sa vrátili domov z rôznych vojen zranení. Chopper má úctyhodné parametre: motor s objemom 1.600 cm³, šesťstupňovú prevodovku Baker RSD, liatinové kolesá Renegade a množstvo ďalších „vychytávk“ na mieru. Oveľa podstatnejší je však jeho majestátny vzhľad. A priznajme si, ktorý horkokrvný chlap by odolal takejto paripe?

KNIHA

22. 11. 1963

Americký klasik psychologického hororu Stephen King oslaví 21. septembra 65. narodeniny, ale svojím najnovším románom dokazuje, že ešte nepatrí do starého železa. Práve naopak – predstavuje sa nám v plnej sile. Na 792 stranách rozpráva príbeh súčasníka – učiteľa angličtiny Jake Eppinga, ktorý sa dostane do minulosti, do roku 1958, rozhodnutý stoj čo stoj zabrániť atentátu na Johna F. Kennedyho. Ten, ako vieme, sa odohral 22. novembra 1963 – a tento dátum tvorí aj názov Kingovej neobyčajnej knihy. Jake teda musí v USA spreď pol storočia stráviť dlhých päť rokov.

FILM

Expendables 2

V roku 2010 režíroval Sylvester Stallone výber najslávnejších hviezd akčného filmu v thrilleri Expendables a utŕžil 275 miliónov dolárov. Ostrieľaní žoldnieri – veteráni dostanú novú úlohu, zdanlivo ľahkú, no napokon uviaznu na nepriateľskom území, odkázaní len sami na seba. Pokračovanie podľa Stallonovho scenára režíroval Angličan Simon West (Con Air, Tomb Raider) s hercami ako Sylvester Stallone, Jason Statham, Dolph Lundgren, Jean-Claude Van Damme, Jet Li, Arnold Schwarzenegger, Bruce Willis a Chuck Norris. Novak Djokovic si vo filme, nakrútenom v Bulharsku, zahral sám seba. Treba však uznať, že Marek Ťapák si toho nabral na plecía veľa (herec, režisér, scenárista) a zvládol to v konečnom dôsledku so ctou. Film obsahuje niekoľko krásnych momentov, kvôli ktorým sa ho oplatí vidieť, no do zlatého fondu našej kinematografie sa pravdepodobne nezaradí. Ak by sme sa mýlili, prepáčte...

ZDRAVIE

Zdravie sa nedá kúpiť

Podľa Svetovej zdravotníckej organizácie je zdravie definované ako „stav kompletnej fyzickej, duševnej a sociálnej pohody“. Zamysleli ste sa niekedy nad tým ako žijete, čo všetko vplýva na nás, na naše zdravie?

Väčšina ľudí si uvedomuje vplyv spôsobu života, teda životného štýlu na zdravie. Naša genetická výbava síce rozhoduje o farbe vlasov, očí, dĺžke prstov, stavbe kostry, aj o sklonoch k určitým ochoreniam, ale svoj zdravotný stav môžeme ovplyvniť zdravým životným štýlom. Životný štýl je faktor, ktorý sa na našom zdraví podieľa prevažnou mierou. V literatúre sa udáva jeho percentuálny podiel až 50 – 60 percent. Životné a pracovné prostredie ovplyvňuje naše zdravie na približne 20 percent. Zvyšok, posledných 20 percent predstavuje úroveň zdravotnej starostlivosti – preventívna starostlivosť, liečba a genetika.

Ignorovaním zásad zdravého životného štýlu sa kvalita nášho života výrazne znižuje, prichádzajú ochorenia a skraca sa celková dĺžka nášho života. Zdravie sa nedá kúpiť ako nejaký tovar. Nespoliehajme sa len na stále sa zdokonaľujúce metódy liečby v lekárskej vede a v zdravotníctve systémom „keď ochorím, lekár ma vylieči“ alebo „môžem si to dovoliť zaplatiť“. Civilizácia nám priniesla pohodlnejší život, zvykli sme si na pohodlie (pohodlie pred televízorom a pri počítači, pohodlie dopravných prostriedkov, prejedanie sa...), technologické možnosti často utlmujú našu fyzickú aktivitu. Výsledkom sú civilizačné ochorenia. Na

prvom mieste srdcovocievne choroby, potom je to metabolický syndróm (predstavuje ho komplex viacerých rizikových faktorov ako sú vysoký krvný tlak, obezita, zvýšená hladina cukru v krvi, znížená hladina HDL – cholesterolu, tzv. dobrého cholesterolu), nádorové ochorenia, alergie, choroby dýchacích ciest. Osobitnou skupinou sú ochorenia duševnej povahy – stres, depresie, nespavosť...

Na Slovensku viac ako polovica ľudí zomiera na kardiovaskulárne ochorenia (srdcovocievne). Anatomickým podkladom týchto ochorení je zvyčajne postupne progredujúca ateroskleróza. K jej vzniku a šíreniu prispieva mnoho rizikových faktorov. Klinické príznaky sa objavujú neskoro, ale náhla smrť, akútny infarkt myokardu, cievnna mozgová príhoda často prichádzajú nečakane. Preto je nutné v čo najväčšej miere obmedziť rizikové faktory, ktoré vedú k týmto závažným ochoreniam. K takým, ktoré nedokážeme sami ovplyvniť, patria genetické faktory, vek, pohlavie, rasa. Iné faktory však môžeme ovplyvniť spôsobom života: nesprávne stravovacie návyky, ktoré zvyšujú riziko vzniku vysokého krvného tlaku a hladinu cholesterolu, fajčenie, nedostatočná pohybová aktivita, obezita, stres. Štúdie ukázali, že rizikové faktory sa sčítavajú. Napríklad pri osobách, ktoré fajčia, majú vysoký krvný tlak a hladinu cholesterolu a sú obéznymi, existuje veľká pravdepodobnosť vzniku kardiovaskulárneho ochorenia.

Aby sa človek dobre cítil po telesnej i duševnej stránke, mal pocit pohody, mal by preto aj niečo robiť. V predchádzaní a liečení tzv. civilizačných ochorení sa preukazuje zmena k zdravému životnému štýlu ako možno najdôležitejšie opatrenie. Piliermi sú správna (zdravá) výživa, pohyb, dostatočný odpočinok, pozitívne myslenie a prístup k životu.

Text: Ing. Silvia Kačeríaková
Vojenský ústav hygieny a epidemiológie Bratislava

Povstalec, generál, emigrant

Samuelovi Karolovi Korbelovi (1909 - 1997) sa ako prvému Slovákov podarilo dostať do justičnej služby predvojnové armády Československej republiky. „Byť vojenským sudcom som sa rozhodol počas vojenskej služby, kedy som sa zoznámil s plukovníkom justície majorom Hruškom, ktorý ma upozornil, že vo vojenskej justícii niet ani jediného Slováka,“ spomína vo svojich Pamätiach, ktoré v edícii Memoáre vydal Ústav pamäti národa. Do knižnej podoby ich 14 rokov po jeho smrti pripravil František Vnuk. Korbelove Pamäti sú cenným autentickým zdrojom svedectiev o fungovaní vojenskej justície. „Ak prinesú nejaký ošoh a ľudia sa rozhodnú sledovať svedomie, pravdu a spravodlivosť, ako mnohí z nás v tých kritických rokoch, potom som ich nepísal nadarmo,“ napísal generál Korbel na záver svojich memoárov.

Text: Pavol Vitko

POČÍTAČE

Teplé dni a noci

Každý počítač je vnútri rovnaký. Nejaký ten kremík, železo, plasty, keramika a podobne. A všetky súčasti majú svoj rozsah pracovných teplôt, pri ktorých fungujú. Pri projektovaní počítača (prípadne tabletu, telefónu či notebooku) sa ráta s tým, že zariadenie sa používa v bežnej miestnosti s teplotou približne 23 stupňov a primeraným vetraním. Žiaľ, v dnešných dňoch je to viac a väčšina zariadení nemá také šťastie, že sa nachádza v klimatizovanej miestnosti.

Takže, ako sa teplota prejaví na zariadení? Poďme na to od tých najmenších. Telefóny zvládajú teploty do približne 50 stupňov. Potom sa začnú problémy s batériou, s CCD prvkom v kamere. Začnú sa prejavovať rozdiely medzi podsystémami telefónu ako takého, čo sa prejaví napríklad v nesprávnom zobrazovaní informácií na displeji, prípadne chybovosťou softvéru. Ani displej nemá rád vysoké teploty, hoci zima mu prekáža viac. Ak teplota stúpne príliš, telefón sa môže nenávratne poškodiť, prípadne batéria môže prudko zväčšiť svoj objem (a explodovať). Myslite na to, keď najbližšie budete mať telefón prilepený na prednom skle svojho auta.

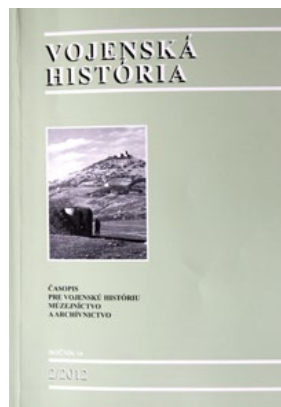
Notebooky majú štandardne niekoľko chladiacich mechanizmov, ktoré ich chránia pred prehriatím. No ak sa o notebook nestaráme a prach zanesie chladiace cesty, katastrofa je otázkou času. Našťastie notebooky sú schopné

Dôstojnícky stravec aj krytie spravodajcov

Jubilujúci Vojtech Dangl (75) otvára najnovšie číslo štvrťročníka *Vojenská história* článkom o dôstojníckych súbojoch v Uhorsku v rokoch 1850 až 1914. Už vtedy boli zakázané. No ako sa môžeme dočítať, hoci zákon chránil tých, ktorí súboj odmietli, stali sa predmetom pohŕdania a posmechu. „Dôstojnícky stravec na meči formálne zaraďoval jeho majiteľa do pánskej spoločnosti a do vyvolenej skupiny mužov spôsobilých súboja. V tomto smere od nich vyžadoval dodržiavanie dôstojníckeho morálneho kódexu, teda aj obrany cti so zbraňou v ruke,“ píše V. Dangl.

Doslova neprebádanú pôdu sa pustil preorať Pavel Šimunič v štúdiu Počiatky slovenskej vojenskej spravodajskej služby v rokoch 1939 – 1941. Okrem veľa ďalších zaujímavých vecí sa dozvedáme, že obranné oddelenie nielen viedlo „boj proti vyzvedačstvu, sabotáži a rozvratu v armáde“, ale tiež intenzívne spolupracovalo s Úradom propagandy. Plnilo kontrolné a cenzúrne funkcie voči médiám, zabezpečovalo propagandu v armáde a tiež obstarávalo aj vydávalo knihy a časopisy. „Takto vymedzené pôsobnosti, kompetencie a vzájomné väzby vytvárali dobré krytie na nelegálnu ofenzívnu spravodajskú činnosť,“ uvádza P. Šimunič.

„Židovskí miešanci podliehajú brannej povinnosti ako ostatní Árijci. Nemôžu sa však stať ani dôstojníkmi, ani poddôstojníkmi. Židovský miešanec môže byť len strelníkom alebo pracovníkom, nie však hodnostníkom brannej moci,“ cituje Milena Balcová z Vládneho nariadenia č. 189/1941 v článku o VI. robotnom tábore. Za vojnové Slovenskej republiky v ňom boli sústreďovaní občania židovského a cigánskeho pôvodu. Veľmi zaujímavý je aj článok Igora Baku o postojoch

príslušníkov ČSĽA v počiatkoch normalizácie či Imricha Purdeka o Vojenskej symbolike čs. légii. Aj ďalší autori ako Jan Štaigl, Dominik Šabo či Peter Šumichrast sú zárukou skvelých historických analýz.

Štvrťročník *Vojenská história* vydáva Vojenský historický ústav v Bratislave. Jeho šéfredaktorom je riaditeľ VHÚ pplk. Mgr. Miloš Čaplovič, PhD. Na stránke www.vhu.sk si ho môžete prečítať aj v elektronickej verzii.

Pavol Vitko

sa ochrániť. Prídeme o neuložené údaje, no neprídeme o zariadenie. Väčšinou pomáha kompletne vyčistenie, v tých najhorších prípadoch aj rozobratie a „napastovanie“ chladiacich komponentov. Notebooky sú teda voči vysokým teplotám odolnejšie, no ak sa zahrejú na vyše 60° C, treba to riešiť. Vypnutím alebo zlepšením prúdenia vzduchu okolo zariadenia. Napríklad podložením knihy pod zadnú časť notebooku sa dá (pri bežnom laptope) zlepšiť chladenie aj o 5 stupňov.

Stolné počítače sú na tom asi najlepšie. Nové komponenty sú extrémne odolné, a ak sa aj niečo prehreje, spravidla to počítač len spomalí. Takže neprídete o žiadne údaje, len práca pôjde pomalšie. Máte tak šancu zareagovať a uložiť, čo sa dá. Bežný procesor má pracovné teploty okolo 75 stupňov, podľa toho aký je výkonný. Čím výkonnejší procesor tým väčší chladič. Najhorším prvkom aj tu je prach. Pravidelné čistenie pomáha pri cirkulácii vzduchu. Zanesený chladič nechladí, a tak hrozí zvýšené riziko prehriatia. Otvorená skriňa je tiež negatívny faktor, lebo neutralizuje pevne danú cestu prúdenia vzduchu a chladenie je menej účinné.

Ak máte v miestnosti viac ako 28 stupňov, možno by ste ventilátor mali namieriť na svoj počítač a nie na seba. Alebo počítač vypnúť a nechať ho vychladnúť.

Text: kpt. Peter Garaj

PROTOKOL (79. časť)

Sekretariát ako miesto spoločenského styku

Sekretariát, tak ako ho poznáme, nie je len organizačným servisom vedúceho pracovníka ale aj miestom spoločenského styku pre zamestnancov, a najmä pre návštevy.

Sekretariát by mal mať potrebné vybavenie. Najmä malý konferenčný stôl a sedenie pre návštevy. Miesto na umývanie ríadu by malo byť oddelené alebo zakryté.

Na sekretariáte by nemalo chýbať aspoň šesť dezertných tanierov s kávovými šálkami a podšálkami, čajový servis s kanvicou a cukorníčkou. Sklený nápojový riad by mal obsahovať univerzálne poháre na nealkoholické nápoje radšej vo väčšom počte, na slávnostné príležitosti či prípitky univerzálne poháre na stopke, prípadne štíhle či otvorené poháre na šampanské. Veľmi dôležité sú aj kompletne príbory a kávové lyžičky z rovnakej súpravy a vždy z antikor.

Potom už záleží na asistentke a jej šikovnosti, aby sa hosť cítil dobre. Chladnička by mala obsahovať širší výber nealkoholických nápojov. V zásobe by mali byť káva a dobrý čaj. Neprekáža, ak je balený vo vrecúškach. Chladnička uchová v optimálnej teplote i fľašu dobrého bieleho vína, ak návštevy dávajú prednosť červenému, malo by byť uložené v skrinke pri izbovej teplote. Nealkoholické nápoje, či už teplé, alebo chladené, vrátane kávy a čaju, môže ponúknuť asistentka sama, pri návšteve zvonka je to dokonca pravidlom.

V období, keď sa nosia kabáty, pomôže ich návšteve odložiť. Pri odchode menej významnej návštevy sa s ňou rozlúči len vyslovením pozdravu, prípadne jej pomôže s obliekaním kabáta. Pri dôležitejších návštevách podrží pri odchode dvere a slovne sa lúči až na prahu. Významné návštevy správa až za dvere sekretariátu sám šéf.

Asistentka by mala dbať na to, aby mal šéf v skrinke svojej kancelárie šaty na spoločenské udalosti v prípade, že chodí skôr športovo oblečený. Mala by tu byť aj nepoužitá košeľa, viazanka, ponožky a topánky (samozrejme, čisté), ktoré sa k sebe hodia. Potom nebude v prípade náhleho formálneho rokovania zaskočený ani šéf a asistentka získa nielen dobré body, ale tiež punc profesionality.

Text: Miloš Arnold
oddelenie protokolu KaMO

DUCHOVNÉ SLOVO

Čas oddychu i služby

Leto je synonymom oddychu, pokoja a užívania pohody, ideálne v kruhu srdcu najmilších. No ani tento čas nie je pre všetkých iba časom oddychu a pokoja. Veď oddychujúci boli odkázaní na pracujúcich. Okrem iného aj na slúžiacich vojakov, ktorí zabezpečujú pokoj aj doma, aj vo vojenských misiách.

Všetko so všetkým súvisí aj v živote vojakov a ich drahých. Kým jedni sa tešia z blízkosti svojich uniformovaných doma, sú mnohí, ktorí na tých svojich čakajú a v mysli ich sprevádzajú na rôznych postoch v zahraničných misiách. Prežívajúc čas dovolení v oblasti bývalej Juhoslávie či Cypru nezabúdajme ani na našich príslušníkov, ktorí tu slúžia, aby ostatní mohli oddychovať a načerpávať nové sily. Prežívajúc čas oddychu v moslimských krajinách, napríklad v Turecku, aspoň v mysli sa spojme a ak sme veriaci, tak pridajme aj modlitbu za našich i koalíčných vojakov v misii Afganistan... Takto vytvárame stále jednu „špeciálnu rodinu“ uniformovaných, ktorá prežíva spoločne radosti i starosti svojich členov... Presne tak ako každá dobrá rodina.

Prelom júla a augusta prebiehal v znamení olympiády v Londýne. Bol to čas oslavy športového úsilia. Pre divákov to bolo príjemné a oddychové sledovanie výkonov. Ale pre zainteresovaných športovcov vyvrcholenie driny a tvrdého tréningu. Pre jedných odpočinok a zábaava, pre druhých vrcholné nasadenie... Aj táto skutočnosť nech v nás prebúdza pocit solidarity i vďačnosti tak našim vojakom, ako aj policajtom, záchranárom – za ich službu všetkým nám v prospech spoločného dobra.

V cirkevnom kalendári sme 31. júla oslavovali spomienku na vojaka sv. Ignáca z Loyoly. Tento španielsky šľachtic sa vydal na vojenskú dráhu. Po ťažkom zranení v boji pri záchrane mesta Pamplony prehodnotil svoj život a stal sa vojakom v službe Bohu. Jeho jedinou túžbou bolo heslo: „Všetko na väčšiu česť a slávu Božiu!“ Uvedomil si, že za službu Bohu a ľuďom možno očakávať nie iba pominuteľný pozemský „žold“, ale odmenu večného blaženého života. Dajme aj my svojmu životu tento rozmer.

Rozmer služby Bohu i ľuďom.

por. ThDr. Slavko Ganaj, PhD.
štábný kaplán
dopravného krídla Kuchyňa

PSYCHOLÓG RADÍ

„Ja!, Ja!, Ja! a len Ja!“

Parafrázou refrénu známej pesničky skupiny Olympic sme poukázali na to, čo je typické pre prežívanie, myslenie a správanie ľudí mimoriadne náročných na vyžadovanie obdivu a chvály. Prílišné zaujatie dospelých samých sebou odborníci označujú ako narcistické poruchy osobnosti.

Narcistickú osobnosť poznáte podľa troch základných charakteristík:

1. prehnaný pocit vlastnej dôležitosti;
2. nadmerné uľpievanie na obdive zo strany iných ľudí;
3. chýbanie empatie voči druhým, ba dokonca chýbanie kapacity na pochopenie názorov iných.

Narcis je postava z gréckej mytológie – mladý muž, ktorý sa vášnivo zamiloval do seba, až sa napokon utopil v studni, v ktorej obdivoval vlastný obraz. Prehnaná láska k sebe nedovoľuje úprimne milovať druhých.

Pre narcisa je príznačný „grandiózny pocit vlastnej dôležitosti“, čo možno charakterizovať ako ľudský ekvivalent páva. Preceňuje svoje schopnosti a úspechy, nikdy si nenechá ujsť príležitosť, aby zviditeľňoval svoju veľkoleposť. Ak ste v kontakte s narcistickou osobnosťou, môžete často z jej strany pociťovať znevažovanie a bagatelizovanie vašich kvalít a dosiahnutých výsledkov, i keď niekedy veľmi jemným spôsobom. Ale narcis nezveličuje ani si vedome nevymýšľa. Je skutočne presvedčený, že je najlepší, výnimočný a mimoriadne nadaný. Bude často zaujatý fantáziami o svojom bezhraničnom úspechu, moci a sláve. Tieto fantázie môžu byť tajné, ale časom celkom isto započujete alebo zbadáte záblesky týchto fantázií. Dotyčný sa bude neustále vysťahovať a nafukovať. Iní ho pravdepodobne budú vnímať ako arogantného a nepríjemného. A preto, že je presvedčený o svojej výnimočnosti a jedinečnosti, môže sa chcieť združovať iba s takými ľuďmi, ktorých považuje za výnimočných, „dokonalých“ alebo nejakým spôsobom slávnych. V tomto smere je narcis ako malé dieťa – jeho sebaúcta je až neuveriteľne veľmi krehká, a jeho túžba po neustálych oceneniach taká nenásytá, že ak ho prestanete obdivovať a chváliť, pocítite dôsledky v podobe hnevu, namrzenej odmeranosti, ba i štipľavých a znevažujúcich poznámok na vašu adresu.

Hlavným znakom narcisa je pocit oprávnenia alebo zaslúženia špeciálnej úcty a zaobchádzania, ktorý sa prejavuje bez ohľadu na kontext alebo okolnosti tak, že iní musia k nemu pristupovať so špeciálnymi ohľadmi. Okrem toho, že narcis je arogantný, nadutý, snobský a povýšenecký, má aj deficit empatie. Sebou zaujatý partner, či už životný, alebo pracovný, nebude schopný pozrieť sa na veci z vášho zorného uhla, rešpektovať vaše pocity, prežívanie, alebo túžby.

Narcis sa môže primerane cítiť len vtedy, keď znevažuje schopnosti a prednosti tých, ktorí ho obklopujú a možno najviac tých, ktorí ho majú radi. V záujme uchovania vlastného zdravia a triezveho úsudku treba, aby ste si určili pevné hranice a vymedzili čas na seba, najmä v záujme udržania vlastnej sebaúcty. Narcis je na emocionálnej úrovni malého dieťaťa a preto dáva zmysel, ak mu svojim správaním ponúknete pozitívne zrkadlenie – primerané oceňovanie, úsmevné prikyvovanie a chápaciu reflexiu jeho prežívania. Zároveň nezabúdajte, že on pocit svojej dôležitosti odvodzuje od porovnávania s vami a pre vás

bude stále aktuálna otázka, či si všímať, alebo nevšímať jeho bezduchý kritizmus, alebo urážlivé poznámky. S vašim zmenšovaním sa nafukuje. A tu treba

zastaviť nápor verbálnych urážok stanovením pevných hraníc. Iná stratégia odporúča

namiesto eskalovania konfliktu potvrdenie pocitu jeho výnimočnosti napríklad takto: „Je fakt skvelé, že s tebou pracujem, lebo mnoho kolegov by nedokázalo porozumieť tomu, čo chcem povedať...“

Aj keď to nie je presné, takéto privravenie lahodí narcistickej grandiozite a môže sa stať, že sa bude usilovať viac napíňať vaše slová o jeho mimoriadnej citlivosti.

kpt. Martin Bittner

Dávky výsluhového zabezpečenia

V analytickom procese posudzovania vykonanej práce je všeobecne známou skutočnosťou, že každý profesionálny vojak, ktorého služobný pomer trval viac ako 5 rokov, má nárok na dávky výsluhového zabezpečenia. Menej známe je, ako má profesionálny vojak v tejto situácii postupovať. Vojenský úrad sociálneho zabezpečenia sa stále stretáva s prípadmi, keď po skončení služobného pomeru sa profesionálny vojak domnieva, že dávky výsluhového zabezpečenia mu budú priznané bez povinnosti urobiť určité kroky.

Podľa ustanovenia § 83 ods. 1 zákona č. 328/2002 Z. z. zákona o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 328/2002 Z. z.“) sa po skončení služobného pomeru poskytuje výsluhový príspevok, odchodné, výsluhový dôchodok, prípadne invalidný výsluhový dôchodok, ak profesionálny vojak v dôsledku služobného úrazu alebo choroby z povolania nie je spôsobilý vykonávať službu.

Tlačivo žiadosti je dostupné v elektronickej forme na stránke Vojenského úradu sociálneho zabezpečenia (www.vusz.sk).

V prípade, ak je rozvedený alebo vdovec, údaje o manželke nevyplní a príslušné riadky prečiarkne. Rovnako postupuje v časti žiadosti, kde sa uvádzajú údaje o deťoch. Skutočnosti, ktoré preukazujú rodinný status žiadateľa a jeho vyživovacie povinnosti sú rozhodujúce v prípade, ak sa tento žiadateľ, v budúcnosti poberateľ dávky výsluhového zabezpečenia, dostane do životnej situácie, keď je platiteľ dávky povinný realizovať nútený výkon zrážok z dávky z výsluhového zabezpečenia. V prípade, ak sa rodinný status poberateľa dávky výsluhového zabezpečenia zmení, podľa ustanovenia § 113 ods. 2 písm. b) zákona č. 328/2002 Z. z. je poberateľ dávky výsluhového zabezpečenia povinný túto skutočnosť oznámiť platiteľovi dávky.

Ďalším problémom je preukázanie rozhodných skutočností, ktoré majú vplyv na vznik nároku a výšku priznanej dávky. Podľa ustanovenia § 114 ods. 2 zákona č. 328/2002 Z. z. má túto povinnosť služobný úrad alebo služobný orgán. Výšku

služobných príjmov predkladá príslušný Úrad finančného zabezpečenia, ktorý bol platiteľom týchto príjmov. Výkaz doby trvania služobného pomeru na účely sociálneho zabezpečenia predkladá vojenský útvar, v ktorom profesionálny vojak vykonával profesionálnu službu v čase skončenia jeho služobného pomeru. Rozkaz o prepustení zo služobného pomeru profesionálneho vojaka predkladá príslušný Personálny úrad.

Budúci poberateľ dávky výsluhového zabezpečenia má možnosť rozhodnúť sa, akou formou sa mu budú dávky poukazovať. V prípade, ak sa žiadateľ rozhodne o bezhotovostnú platbu na osobný účet, vyplní tlačivo Žiadosti o poukazovanie dávky na účet. Toto tlačivo sa skladá z dvoch častí. Prvá je samotná žiadosť, druhá je Dohoda o vrátení dávok sociálneho zabezpečenia. Žiadateľ vyplní aj vyhlásenie o tom, či je jediným majiteľom účtu, alebo má spolumajiteľa alebo disponenta. Ak existuje spolumajiteľ alebo disponent účtu, vyplní jeho osobné údaje. Dohoda o vrátení dávok sociálneho zabezpečenia sa týka práve spolumajiteľa alebo disponenta účtu, ktorý je povinný túto dohodu vyplniť a podpísať.

Pri zmene v čase poberania dávky postupuje poberateľ rovnakým spôsobom, teda tak akoby žiadal o poukazanie dávky na účet po prvý raz. Nie je postačujúce, aby Vojenskému úradu sociálneho zabezpečenia poberateľ nahlásil zmenu účtu telefonicky, elektronickou poštou alebo obyčajným listom.

Ak žiadateľ o dávku výsluhového zabezpečenia nepredloží riadnu žiadosť o poukazovanie dávky na účet, bude mu dávka zasielaná poštovou poukážkou.

Text: mjr. Ing. Gustáv Tarcsi, riaditeľ VÚSZ

Vaše starosti na našu hlavu

Vaše otázky a podnety očakávame na e-mailovej adrese: redakcia@mod.gov.sk. Prvú lastovičku tu už máme:

❓ **Môže byť profesionálny vojak na materskej dovolenke namiesto manželky – vojačky alebo civilky? Ak áno, ako dlho? A aká je výška materského?**

! Na materskú a rodičovskú dovolenku profesionálnych vojakiek a profesionálnych vojakov v rezorte ministerstva obrany sa vzťahuje najmä zákon č. 346/2005 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov, zákon č. 328/2002 Z. z. o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov a Zákonník práce.

Podľa § 166 ods. 1 Zákonníka práce patrí žene v súvislosti s pôrodom a starostlivosťou o narodené dieťa materská dovolenka v trvaní 34 týždňov. V súvislosti so starostlivosťou o narodené dieťa **patrí aj mužovi** od narodenia dieťaťa **rodičovská dovolenka** v rovnakom rozsahu, ak sa stará o narodené dieťa. Podľa všeobecnej právnej úpravy je materská dovolenka, resp. rodičovská dovolenka ospravedlnenou dobou, v rámci ktorej žene, resp. mužovi spravidla prislúcha nárok na materské. V súlade so smernicou č. 96/34/ES sa zakotvuje rodičovská dovolenka tak, aby tento nárok z dôvodu starostlivosti o dieťa mohol vzniknúť nielen matke, ale aj otcovi. V zmysle uvedenej smernice je nárok na rodičovské voľno osobným neprenosným právom každého z rodičov, ktoré má umožniť, aby sa o dieťa starala nielen matka, ale aj otec. Teda aj mužovi sa v súvislosti so starostlivosťou o narodené dieťa priznáva odo dňa narodenia dieťaťa rodičovská dovolenka v rovnakom rozsahu ako žene.

Rodičovskou dovolenkou muža sa teda rozumie:

- rodičovská dovolenka (ako ekvivalent materskej dovolenky u ženy) od narodenia dieťaťa v súvislosti so starostlivosťou o narodené dieťa (§ 166 ods. 1 Zákonníka práce) alebo
- rodičovská dovolenka na účel prehlbenia starostlivosti o dieťa až do troch rokov veku dieťaťa (§ 166 ods. 2 Zákonníka práce).

Uvedené skutočnosti platia bez ohľadu na to, či jeden z manželov je profesionálny vojak, alebo obidvaja manželia sú profesionálni vojaci.

Podľa § 116 ods. 1 zákona č. 346/2005 Z. z. materskú dovolenku a rodičovskú dovolenku profesionálnej vojačky a rodičovskú dovolenku profesionálnemu vojakovi poskytuje vedúci služobného úradu alebo veliteľ.

V tejto súvislosti poukazujeme na zákon č. 328/2002 Z. z., ktorý v § 10 bližšie upravuje podmienky vyplácania materského. Výplata tejto dávky patrí do kompetencie Vojenského úradu sociálneho zabezpečenia.

JUDr. Michal Švec,
odbor právneho poradenstva MO SR

Plukovník letectva Mikuláš GULJANIČ

Narodil sa 9. decembra 1907 v obci Zariča na území Podkarpatskej Rusi. Jeho cesta vojenského profesionála nebola priamočiara, pretože po maturite na čs. Štátnom reálnom gymnáziu v Chuste pokračoval v štúdiách na Vysokej škole zverolekárskej v Brne, ktorú však neukončil...

M. Guljaniča odvieďli do čs. armády 2. 4. 1928 v Chuste. Takmer štvrtstoročnú vojenskú službu začal 1. 10. 1928, keď ho prezentovali na prezenčnú službu v delostreleckom pluku 12 v Užhorode. Odtiaľ ho odvelili do Školy na výchovu dôstojníkov ľahkého delostrelectva v zálohe v Košiciach. Po jej absolvovaní a návrate k materskému útvaru si podal prihlášku do Vojenskej akadémie (VA) v Hraniciach na Morave.

Štúdium zavŕšil 31. 7. 1932, keď ho vyradili ako por. del. a zaradili k delostreleckému pluku 103 v Terezíne. Ako príslušník tohto útvaru absolvoval od 2. 10. 1933 až 27. 7. 1934 aplikačný kurz v Olomouci. Krátko po návrate ho 30. 9. 1934 premiestnili k delostreleckému oddielu 83 v Šamoríne. Ako jeho príslušník absolvoval od 4. 3. 1935 do 6. 4. 1935 protiletadlový kurz.

Od diel k lietadlám

Na základe vlastnej žiadosti ho 1. 8. 1935 zaradili do kurzu pre leteckých pozorovateľov vo Vojenskom leteckom učilišti v Olomouci. Kurz ukončil 31. 10. 1935. Nasledujúceho dňa ho premiestnili k leteckému pluku 3 Generála letca M. R. Štefánika, kde v rámci vajnorskej letky 15 slúžil ako letecký pozorovateľ delostrelectva. O rok neskôr ho ako npor. del. (1. 10. 1936) vymenovali za poľného pozorovateľa delostrelectva.

Svoj prestup k letectvu zavŕšil v posledný deň roku 1936, keď ho preložili do skupiny dôstojníkov letectva. Zároveň ho v tento deň premiestnili k letke 15 leteckého pluku 3, s určením za nižšieho dôstojníka letky. Dňom 1. 11. 1936 ho vymenovali za poľného leteckého pozorovateľa delostrelectva a 1. 7. 1937 aj za letca ustanoveného na lietanie v noci. Aj s letkou sa 25. 11. 1937 premiestnil do Žiliny. Tu zotrval až do 25. 4. 1938, keď ho dočasne premiestnili k MV ČSR, s určením za leteckého pozorovateľa Četníckej leteckej hliadky v Hradci Králové. Počas septembrovej mobilizácie slúžil v letke 4 leteckého pluku 1 T. G. Masaryka. Potom plnil služobné úlohy na území Podkarpatskej Rusi, kde ho zastihol rozpad ČSR.

Do slovenskej armády vstúpil 15. 3. 1939 v Spišskej Novej Vsi. Už 23. 3. 1939 sa ako letec zapojil do bojov v Malej vojne. Po reorganizácii letectva sa dňom 15. 5. 1939 stal veliteľom letky 9 v Nitre (od 1. 1. 1940 letka 3). V tejto funkcii bol do konca mája 1940, keď ho už ako stotníka let. premiestnili k letke 1 a ustanovili za veliteľa I. perute. Dňa 30. 9. 1940 ho premiestnili k Veliteľstvu vzdušných zbraní v Bratislave, kde bol do 31. 1. 1941, keď ho opäť premiestnili k leteckému pluku a o deň neskôr ustanovili za veliteľa leteckej rot v Piešťanoch. Počas výkonu funkcie ho zaradili do pilotného výcviku a 1. 7. 1941 vymenovali za pilota letca. Od 9. 8. 1941 do 3. 11. 1941 okrem funkcie veliteľa leteckej rot zastával aj funkciu I. pobočníka veliteľa pluku.

Z Povstania do ZSSR

Prvého februára 1942 M. Guljaniča ustanovili za dočasného veliteľa I. perute. V súvislosti s vytvorením vyššej leteckej jednotky pri Zaistovacej divízii zvišla

potreba obsadiť funkciu zástupcu veliteľa Skupiny vzdušných zbraní pri Zaistovacej divízii (SVZ pri ZD). Ako vhodného kandidáta vybrali M. Guljaniča, ktorého dňom 14. 8. 1942 odoslali do Žitomira s určením za zástupcu mjr. gšt. A. Ďurčanského. Funkciu vykonával len do 29. 10. 1942, keď ju odovzdal pplk. let. J. Ďuranovi. V ten istý deň prevzal velenie letky 11 v poli, ktorej velil až do 30. 4. 1943. Po návrate na Slovensko opäť velil leteckejrote (od 1. 6. 1943 technická letka). Dňa 1. 7. 1943 ho vymenovali za poľného pilota. Dňom 7. 8. 1943 ho už ako mjr. let. ustanovili za veliteľa I. perute v Spišskej Novej Vsi, odkiaľ ho 31. 1. 1944 premiestnili k letke 2.

M. Guljanič sa zúčastnil na prípravách SNP, ale osobne sa ho v ňom nezúčastnil, pretože 2 dni po jeho vyhlásení odletel do ZSSR, kde sa prihlásil do čs. armády. Od 10. 10. 1944 ho zaradili k čs. vojenskej jednotke v ZSSR a prideliť k 1. čs. stíhaciemu leteckému pluku. V jeho rámci ho dňom 28. 10. 1944 ustanovili za náčelníka štábu a o 2 dni neskôr za veliteľa formovaného čs. bitevného leteckého pluku. S plukom sa zúčastnil na bojoch o Moravskú bránu (14. 4. 1945 – 2. 5. 1945). Zatiaľ ho na Slovensku v neprítomnosti degradovali na strelníka v zálohe.

Po vojne krátko velil svojmu „frontovému“ leteckému pluku. Dňom 1. 10. 1945 však nastúpil do Leteckej vojenskej akadémie, kde pôsobil v pedagogických aj veliteľských funkciách. Vo vojenskej službe zotrval do 1. 7. 1952, keď ho ako pplk. let. (1. 3. 1946) preložili do zálohy. „Skrytým“ dôvodom jeho prepustenia bola „očista“ armády od gáristov bývalej slovenskej armády. V občianskom živote najskôr pracoval v poľnohospodárstve, potom pracoval ako turistický sprievodca. Zomrel 22. 6. 1992 v Prahe.

Text: pplk. v zál. PhDr. Peter Šumichrast, PhD.,
VHÚ Bratislava

Šikovný pomocník

Vyslobodzovací tank VT-55 A, s evidenčným číslom 738-98-29, tvorí súčasť zbierkového fondu VHÚ – VHM Piešťany. Vozidlo vyrobili v roku 1973 v ZTS Martin. Na jeseň 1977 bolo pridelené Školiacemu výcvikovému stredisku železničného vojska v Liptovskom Mikuláši. Tu sa tank nachádzal do roku 2002, keď ho na základe bezodplatného prevodu získalo Vojské historické múzeum v Piešťanoch.

Zavedenie stredných tankov T-54A a neskôr T-55 do výzbroje tankového vojska ČSLA v prvej polovici 60. rokov 20. storočia si vyžadovalo aj nový vyslobodzovací tank. Mal nahradiť dovtedy používaný vyslobodzovací tank VT-34.

Sovietsky rodný list

Začiatkom roka 1962 bola vytvorená pracovná skupina, zložená zo zástupcov MNO a Vývojového závodu TEES Martin, ktorá sa zúčastnila na konzultáciách v Sovietskom zväze a oboznámila sa s vyslobodzovacím tankom BTS-2. Na ich základe bola vyžiadaná jeho licenčná dokumentácia. Sovietska strana ju aj so vzorovým vozidlom dodala do Martina koncom roka 1963. MNO požadovalo, aby sa BTS-2 takticko-technickými vlastnosťami čo najviac priblížil tanku T-55. Začal sa spracúvať predbežný projekt modernizácie, ktorý mal byť hotový do júla 1965. MNO žiadalo ďalšie úpravy, ktoré zahŕňali vyriešenie: pomocného navijaka, nákladovej plošiny, pomocného žeriavu, čističa hlavného lana, ochranu osádky proti rádioaktívnemu žiareniu a montáž prístrojov na nočné videnie.

Martinský vývoj

Vývojové stredisko TEES zapracovalo všetky požiadavky do júna 1965. Po jeho schválení v auguste 1965 bola spracovaná konštrukčná dokumentácia na výrobu prototypu. Ten bol postavený do polovice roka 1966 s maximálnym využitím agregátov vozidla BTS-2. Počas podnikových skúšok sa vyskytli poruchy na bubne hlavného navijaka a zubovej spojke pomocného navijaka. Na ich základe skúšobná komisia ohodnotila vozidlo ako nevyhovujúce a navrhla uskutočniť po rekonštrukcii prototypu dodatočné skúšky. Tie boli vo Vojskom skúšobnom stredisku 020 Doksy bez porúch a nedostatkov. Technická rada MNO rozhodla, aby bol do konca roka 1966 spracovaný dodatkový projekt. Ten riešil i doplnenie vozidla o zariadenie pre zimný štart, rádiotelefónu

Základné technicko-taktické údaje

hmotnosť	35 000 kg
osádka	3 osoby
maximálna rýchlosť na ceste	50 km/hod
priemerná rýchlosť na ceste	32 - 35 km/hod
priemerná rýchlosť s vlečeným stredným tankom	6 - 18 km/hod
maximálna pri plavbe	8 - 9 km/hod
rozmery: dĺžka	7 120 mm
šírka	3 275 mm
výška	2 250 mm
svetlá výška pri zaťaženom vozidle	450 mm
typ motora	V- 55
výkon motora	427 kW (580 k)
objem palivových nádrží	840 litrov
akčný rádius	500 km
výzbroj	1 ks UGL vzor 59
	1 ks samopal vzor 58
	1 ks pancierovka RPG-7
typ rádiostanice	R-123
typ tankohovorového zariadenia	R-124

spojenie medzi vlečeným a vlečným vozidlom, nový prístrešok z celtoviny a nový pracovný stôl so zverákom.

Úspešné skúšky

Skúšky na jeseň 1967 ukázali, že vozidlo môže byť odovzdané na vojskové skúšky, ktoré prebiehali od novembra 1967 do augusta 1968. Potom bola vyrobená overovacia séria piatich vozidiel. Jedno z nich sa skúšalo vo Vojskom skúšobnom stredisku 020 Doksy a zvyšné štyri prevzali technické skupiny 1. tankovej a 15. motostreleckej divízie. Skúšky prebiehali vo vojenských výcvikových priestoroch do konca roka 1969. Vysoko bol oceňovaný nielen akčný rádius, priechodnosť v teréne a manérovacie vlastnosti nového vyslobodzovacieho tanku, ale aj maximálne stúpanie s vlečeným tankom, vysoká ťažná sila pri rôznych stupňoch uviaznutí a manipulácia s rôznymi bremenami pomocou žeriavu s maximálnou nosnosťou do 1 500 kg. V januári 1970 bol do výzbroje prijatý vyslobodzovací tank pod označením VT-55A. Jeho výrobcom boli v rokoch 1970 až 1984 ZTS Martin. Tanky tvorili súčasť dielenského zabezpečenia tankových práporov a plukov motostreleckých a tankových divízií. Boli aj vo výzbroji ženijných brigád a jednotiek železničného vojska. V roku 1993 časť VT-55A prevzala do svojej výzbroje i Armáda SR.

Text: Peter Turza, VHÚ – VHM

Foto: Miroslav Mihálik

Vyslobodzovací tank VT-55 A, s evidenčným číslom 738-98-29 zo zbierkového fondu VHÚ – VHM Piešťany